

Repetitio Clem. I. Ut Clericorum De Officio Ordinarii

Aufréri, Étienne

Leodii, 1702

Nunc autem sequuntur casus, in quibus iudex Ecclesiasticus de Laicorum personis, eorumque causis atque negotijs cognitionem ac diffinitionem sibi vendi care potest adjectis quibusdam prærogativis ad ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63069](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63069)

- 60 Nova pedagia in terris suis imponentes, aut prohibita exigentes, veniunt excommunicandi.
- 61 Ab obedientia Romana pertinaciter se subtrahentes censentur excommunicandi.
- 62 Romipetas aliquo modo molestantes, veniunt ab Ecclesia excommunicandi & puniendi.
- 63 Monasticam vitam pasquillis vel alio modo diffamantes sunt excommunicati.

Nunc autem sequuntur casus, in quibus iudex Ecclesiasticus de Laicorum personis, eorumque causis atque negotijs cognitionem ac diffinitionem sibi vendicare potest adjectis quibusdam prærogativis ad Ecclesiam pertinentibus.

Primò pro crimine Ecclesiastico de jure licitum esse videtur, iudici Ecclesiastico capere Laicum purum & carceri mancipare, tenet expressè Dominicus. *in cap. cum Episcopus. de offi. ordi. lib. 6. idem Ana. in cap. 2. de adult. & in rubri. de sortile. & in cap. qualiter. in 2. §. ad corrigendos. 8. colum. de accu. pro quo tex. in cap. contra Idolorum in ver. perpetuas inclusiones 26 qu. 5. & in cap. attendendum. 17 qu. 4. & in cap. 1. de hæ. lib. 6. ibi carcere vel muro reclusi. & in Cle. 1. eo. ti. ibi, duro carceri &c.*

Adde, quod iudex Ecclesiasticus, quamvis de crimine Ecclesiastico cognoscat, contra laicum non potest eum tamen punire vel afficere pœna perpetui carceris dictum est singulare *Ludo. Ro. singul. 706.* dicens istud esse singulare verbum *Oldra. consi. 88.* & sequitur Ioan. An. per easdem rationes *in addi. Specu. tit. de offi. ordi. super rubrica.*

Et ita servavi sæpenuero, quia practicaui non tamen absque murmuratione sæcularium Officiarium.

Contrariam tamen opinionem communiter sequuntur Doct. *Pet. de Ancha. in regula iur. ea quæ. lib. 6. 48. col. Oldra. consi. 86. Io. And. in Spec. in addi. super rubrica de offi. ordi. Ioan. de Imo. in allegat. cap. cum Episcopus,* ubi etiam *Pet. Anch. per illum tex. in ver. personas Ecclesiasticas.* Primam tamen opinionem ego tenui per modum conclusionis *in præallegat. repetitione Cle. 1. de offi. ord. sub 5. quest. prin.*

2. Potest Episcopus vel Iudex Ecclesiasticus laicum purum Ecclesiæ temporaliter non subiectum pœna pecuniaria punire in casibus in quibus in eum de jure potest jurisdictionem exercere, & ita servatur quotidie in Curia Archiepiscopali Tholosæ, ad quod *bo. tex. 16, questio. 1. cap. statuimus & 17, questio. 4. cap. quisquis & cap. ad aures. de pe.* ubi hoc tenet *Sicul, & in cap. licet & in cap. in quibusdam eo. tit.* Et ita tenui *in repetitione præallegat. sub prædicta 5. questio. principali. in ver. ex præmissis, & ibi vide.*

3 Tertio in concernentibus pietatem, laici subiecti sunt Episcopo, pro quo *tex. in cap. 1, de*

de empt, & ven: ubi tex, quod Episcopus prohibere potest plebibus sub pœna excommunicationis, ne carius vendantur res transeuntibus quam in mercatoribus no, ibi Innocent, & in *cap, significantibus de offic, dele, fa, cap, si quis Romipeta. 24, question, 3, & l, hæreditas ff, de peti, he, tenet Sicut, & Barba, in allega, cap, 1, Et propterea tenet ibidem Sicut, quod per excommunicationem potest Episcopus compellere laicum ad eleemosynam; & hospitalitatem, ubi est maxima necessitas ex parte proximi cum tunc peccet sibi non subveniendo: pro quo *fa, 86, di, cap, pasce 83, di, 1, & 2, & cap, inter opera, de sponsa:* Nam prædicto casu eleemosyna est in præcepto, *cap, sicut, 47, di. idem Clavas, in ver, eleemosyna, §, 11, qui allegat, glos, in allega, cap, sicut, & ar, in cap, nullus de jure primo:* Quod tamen limitat verum quando sunt in tali necessitate, & divites in tali abundantia quod tenentur eis facere Eleemosynam ex præcepto, alias non.*

Adde quod Abbas antiquus *in alleg, cap, de empt, & ven, relatus & Sicut, & Barba:* dicit magistrum suum consuluisse in facto per dictum text: quod Episcopus poterat punire illos laicos aromatarios, immiscentes farinam fabarum in cera venali, vel aliquam indebitam mixturam, quod Sicut, credit esse verissimum non solum ratione prædicti capituli, sed quia de quolibet crimine notorio, ubi depræhenditur negligentia iudicis secularis, Judex Ecclesiasticus habet iurisdictionem in laicos: Et maximè quia in tali crimine notorio depræhenditur negligentia iudicis sæcularis, ut *cap, novit, de judi, & quod ibi no. per ipsum:*

Adii-

Adijciens idem Sicul. quod nedum Episcopus habet jurisdictionem in casum prædicti. cap. 1. respectu peregrinorum & transeuntium, sed etiam respectu habitantium in loco. Nam versatur in hoc causa pia, ut pauperes non vexentur, nec compellantur emere necessaria ultra debitum, & videtur approbari etiam per jus civile, ut est tex. secundum unam lec. quam sequitur ibi *Bald.* in l. 1. C. de epi. audi. quare concludit, quod Episcopus poterit compellere eos qui exponunt victualia venalia, ut non vendant ultra justum precium, & fraudatores compellere immo secundum lo. de Platea. C. ut nemini liceat in comparatione lib. 10 potest episcopus tempore necessitatis cogere laicos ad vendendum.

Quartò ex præmissis alius colligitur casus quòd in alijs criminibus, quam ecclesiasticis Iudex Ecclesiasticus laicos potest corrigere pœna spiritali, quia de quolibet peccato &c. ut in præallegat. cap. novit. tenere videtur. Hostiens. post eum Sicul. in cap. nos inter. de pur. cap. sicque potest intelligi dictum Arch. in cap. non est. de consu. libr. 6. in glo. Episc. vide in repetitione mea ubi supra.

Quintò iudex laicus, si tertio requisitus & monitus, Episcopis & Clericis justitiam ministrare neglexerit, est ipso facto excommunicatus, text. est juncta glo. in cap. Administratores. 23 question. 5. & ibi Archi. quod no. Ludo. Ro. in singularibus, in verbo, Iudex. ver. dixit tex. Et de jure civili casu prædicto debet jurisdictione privari, ut est tex. in authen. statuimus. C. de Episcopis & Cle. ibi Ioan. Fabri. & Bald.

Sextò potest Episcopus mandare Iudici sæculari sub pœna excommunicationis ut non exequatur testamenta

menta usurariorum, eo quod crimen usurarum est crimen ecclesiasticum: & per Canones sibi sit interdicta potestas testandi, ita tenent Bald. & Saly. in l. consulta. C. de testam. Secus secundum eos si esset interdictum. Usurario testari constitutionem Episcopi, & non per jus commune, quia tunc non posset excommunicare laicos non observantes, quia tunc non possent dici violatores canonum.

Septimò, potest etiam Episcopus mandare Iudici sæculari sub pœna excommunicationis ne mandet executioni testamentum incestuosi. Nam illud est crimen Ecclesiasticum in quo quicquid jus civile dicat, ius canonicum disponit & prævalet, ita tenet Bal. in allegata. l. consulta, referens, ita consuluisse Fede. de Sen.

Octavò potest Episcopus inhibere Iudici laico, ne procedat contra Clericum, etiam coram eo litigare volentem secundum Inno. quem ad hoc allegat Bald. in Marga. in ver. Iudex. ver. laicus si reum. tenet Bartol. Cepola. consilio 10 1. col. qui ad hoc allegat glo. in cap. decernimus. de senten. excommunic. libr. 6. Angel. in l. ex causa. ff. de postul. & in l. consulta. C. de testam. Et ex istis sumi potest practica monitoriorum, ne in bonis sive rebus, quæ solent concedi Clericis solut. contra iudices sæculares.

Nonò, potest Iudex Ecclesiasticus sine causæ cognitione inhibere iudici sæculari, ne procedat super causa dependenti, ex causa quæ vertitur coram ipso Iudice Ecclesiastico, tenuit Sicul: in cap. tuam de ordo. cogni. in ult. no. & in ver. que-

ro. nunquid si simpliciter verum &c. & Lapis allegat. 63. concludens, quod inhibitio prædict. fieri possit sine causæ cognitione, licet in aliis inhibitoriis requiratur causæ cognitio, ut in *authen. in medio li. ne si. sa. jus. §. 1. de appell. cap. Romana. lib. 6.* Sed prædicta inhibitio mitti potest sine causæ cognitione. *in casu præallegat. cap. tuam.* quia eo ipso quod quæstio præjudicialis mora est ex hujus pendentis, suspensa est jurisdictio judicis sæcularis à lege. Idcirco patet statim hujusmodi inhibitionem fieri posse. Nam hujusmodi jurisdictio est potius quædam declaratio, quam sit actus disponens, & sic non exigitur citatio. argu. *cap. Pastoralis de apel. & refert Federi. de Sen. ita sensisse consilio III.*

Decimo potest Episcopus interdicto subijcere & locum quando Officiales temporales nolunt restituere & mittere Clericum per ipsum detentum, aut cessationem apponere, pro quo text. *in cap. canonici. de offic. ordi. lib. 6. & cap. licet de jurejur. & cap. si. de except. & cap. discernimus & cap. se iudex laicus. de sen. excom. eo. lib.* Hoc tamen non paterentur Officiarii Regii, dicentes, Regem esse super hoc à sede apost. privilegiatum, ne talia interdicta in ejus regno proferantur, quod intelligerem in interdicto generali, quia non posset ipsius tota terra interdici, secus in speciali. Nam in hoc casu posset etiam propter debitum interdici Parrochia, & ita limitatur *extrava. Bonifa. 8. quæ incipit, perinde attendentes. & tenet Domi. in cap. presenti. de sen. excomm. lib. 6.*

Undecimo potest Judex Ecclesiasticus sibi eli-

E e

gree

gere tribunal, & in Ecclesia, & in Camera sua, no. in cap. qua fronte de appel. & ibidem Bal. & Imol. & Archi. in cap. cum Episcopus de offic. ordi. lib. 6. quod Episcopus potest sibi eligere tribunal in quacunque parte Diocesis, in alleg. cap. cum Episcopus Bal. in l. testamenta C. de testa. Non tamen in domibus laicorum, si causa sit spiritualis, ut tenet Præpo. in alleg. cap. qua fronte 2. col. ver. no. ex tex. & ibi Innoc. & Hosti. & Sicut. Oldra. consil. suo. 186. hoc tamen non admitterent Officiarii temporales, nam prætendunt Episcopus Territorium non habere, de quo vide per Oldra, ubi supra.

Duodecimo, Quia sæpenumero vidi altercari, inter Officiarios Archiepiscopales & Regios occasione retentionis gratiæ quam apponere consuevit Officialis in sententia criminorum, licet allegarent arrestum super hoc latum, pro dictis Officiariis Regis. Anno Domini. 1456. 3. Martii. Nos tamen, hoc non obstante semper remansimus in possessione apponendi huiusmodi reservationem, & allegavimus, idem esse consistorium Episcopi & Officialis cap. non putamus. de consue. lib. 6. & cap. Romana §. 1. de app. eo. libro. sed Episcopus qui damnat Clericum ad perpetuos carceres, in sententia poterat sibi reservare potestatem minuendi pœnam; suo arbitrio, secundum Guilhel. de Cug. quem Bal. ita refert tenuisse in authen. Interdicimus. C. de Episco. & Cle. & hoc in l. si quis in principio testamenti. §. miles. ff. de leg. 3. ergo. &c.

ductione ad arbitrium boni viri, si fuerit com-
promissum in clericum & laicum arbitratore, ita
Bald. & Salic. in l. precipimus in fi. C. de appel.
licet Pet. de Ancha. aliter sentiat. in cap. ea quæ
sub prima questione de regu. juris. lib. 6.

Decimoquarto ubi Laicus & Clericus simul
pronunciant, appellari debet de tota causa ad Ec-
clesiasticum, ne ejus contentia dividatur Bar- II
tol. in l. 1. §. si quis in appel. ff. de appel. idem
Zaba. in cap. super questionum. §. si vero duo. de
offi. dele. idem Pet. de Anch. in cap. Romana. II.
col. de appel. lib. 6. Sicut. in dispu. qua incipit.
Gandulphus, licet idem Ancha. aliter fenserit in
allegat. regulæ juris Ea quæ. sed prædictus casus
secundum Doct. venit intelligendus, ubi in Cle-
rico judicante cum laico qualitas clericatus neces-
sario concurrat ad exercitium jurisdictionis. Sed ubi
hoc non esset nihil repugnat clericatui, quod
adeatur superior laicus per rationes allegatas per
Anchara. ubi supra veruntamen primam opinionem
sequitur Bald. & Præpos. super. rubrica. de appel.
quod tamen limitant, si Clericus, qui judica-
vit majorem habeat administrationem quam laicus,
quia in appellando non attenditur superioritas ra-
tione dignitatis, sed attenditur respectu majoris ad-
ministrationis, dist. §. si quis, ubi Ange. & Bar.
& idem Bar. & Bald. in l. precipimus §. fi. alle.
C. de appel. & Imol. in alle. cap. super questionum
§. si vero alle. & Anch. ubi supra.

Decimoquinto, si collegium aliquid sit ec-
clesiasticum, puta quia in eo non sunt nisi Clerici 12
vel si sint laici major tamen pars collegii sunt Cle-
rici

410 DE POTESTA. SÆCUL.

rici, quia tunc est judicandum de collegio, ut de ecclesiastico: ut voluit *Bartol. in l. si. 3. col. ff. de colle. illi*, *Bald. in Authen. habita. C. ne sit pro pa, in l. 1. §. hujus studij. ff. de just. & jure Bartol. in l. cum Senatus. ff. de re. dubi. Sicul. & doctores. in cap. ex litteris. de consti.* Certe isto casu appellandum erit ad judicem ecclesiasticum per ea quæ habentur *in cap. si diligenti. & cap. significasti. de foro compet. Sicul. & Præpo in rubrica de appel.* Et idem videretur quando Clerici & laici sunt inæquali & pari numero, nam & tunc judicandum erit, ut de collegio ecclesiastico, quia majus dignum trahit ad se minus dignum. *cap. quod in dubijs. de conse. ecclesi. vel alta. l. quod maior. ff. ad Munici. no. Bart. in l. si. ff. de colle. illici. Superius allegat. tenet Clavas. in ver. collegium in principio.*

16. Si in collegio sint plures laici quam Clerici, licet hoc casu per supra dicta de ipso sit judicandum tanquam de universitate sæculari. Si tamen Rector universitatis in causa alicujus Clerici coram eo conventi judicaverit appellandum erit ad superiorem ecclesiasticum. Nam Clericum istum non potuit judicare Rector nisi ut Clericus, quia laicus non habet potestatem in Clericum, ut *in allegata. cap. si diligenti cum similibus.* Sed ubi appellatur à Clerico tanquam Clerico appellatur ad superiorem ecclesiasticum. *cap. Romana. §. decet. de appel. libr. 6,* ergo prædicto casu superior erit Iudex Ecclesiasticus, ita *Sicul. & Præpo. in Rubrica de appel.*

Quod

IN ECCLESIASTICOS. 418

Quod tamen secundum aliquos est limitandum, nisi statutum vel consuetudo loci aliter disponant, per ea quæ dicit Imol. *in allegat. §. si quis. in appellatione.*

Decimoséptimo. Si plures simul sunt inquisiti à iudice sæculari quorum unus est Clericus, qui petit se remitti ad Ecclesiasticum juxta *cap. si iudex. de senten. excommuni. libr. 6.* omnes laici debent secum remitti ad Iudicem Ecclesiasticum per *l. si communem. ff. quemadmodum servi. ammitta.* ubi non præscribitur fundus contra majorem, habentem eum communem cum minore, ita tenet *Anto. de Prato ve. in l. 1. in fin. ff. quæ sen. sine appel. rescin.* Et hoc ne causæ continentia dividatur, & ne sequatur, absurdum si in eadem causa variæ sententiæ ferrentur, & fortè contrariæ, idem tenet *Maria in cap. 2. 4. col. de mutu. pe.* 13

ADDE.

De connexitate Clerici & laici.

Si aliquis testamento suo executores mixtim constituit, tam clericos, quam laicos, quod quotidie fieri videmus, Laici propter clericos, ne continentia causæ dividatur, coram iudice Ecclesiastico sunt conveniendi, refert Geilius libr. de pace publica cap. 26 numer. 19 Matthesilanus sing. 143 & ibi Sarei ad longum. Tradunt DD. in l. Si communem ff. quemadmodum servitus amittatur. Et Iason in l. Si emancipati. nu. 10 de collat: Et Petrus Costalius ad d. t. ff. de quibus rebus ad eundem Iudicem eatur. Post Bal.

E c 3

in

412 DE POTESTAT. SÆCUL
in l. ultim. col. ut. C. de edict. D. Adriani tol-
lendo, &c.

Ita Clerico & laico simul pro aliquo fideju-
bentibus, omnes ad judicem Clericum intrabunt,
Bartolus in l. Precipimus, ad finem. extra de ap-
pellation: Costallius in d. l. Si communem ff.
quemadmodum servitus amittatur, &c.

Eodem modo asserunt communiter interpre-
tes, quod etiam Laici socij criminis gaudeant
privilegio fori Ecclesiastici, si simul cum Clericis
capiantur, idque connexitatis vinculo fieri exi-
stimant arg. cap. Per tuas, circa finem, extra
de arbitris. Menochius casu arbit. 371 De conti-
nencia causa non dividenda, num. 12 Hippolitus
sing. 180 Maranta distinct. 11 numer. 22 ubi
restringit in individuis tantum Ferratius caute-
la 10 Cassaneus in consuetud. Rub. 1. §. 5. nume.
70 ubi ita dicit observatum esse. Felinus in cap.
I. de prescript. dicit esse stupendum verbum. I-
dem Felinus in cap. 1. de Iudicijs.

Sed hanc sententiam falsam esse tradit Cra-
vetta cons. 232 & post eum Gabriel Sarei in
add. ad sing. 143 Matthesilani. Item Convarru-
vias in pract. qu. cap. 34 Sic quoque notavit
Geil. libr. 1. cap. 1. de pace pub. num. 18 nostris
moribus non observari, sed quemlibet suo Iudic:
tradi post Capitium decis. 173 numer. 1. Et Iu-
lium Clarum in pract. Criminali §. fin. q. 36 qui
licet superiorem opinionem concedat esse commu-
nio

niorem, & apud veteres etiam aliquoties obser-
vatam, & plures ejus sententia auctores alleger,
tamen hodie dicit contrarium observari, ut qui-
libet suo judici tradatur. Et repetit hoc idem Gei-
lius libr. 1. de pace publica cap. 6. numer. 17 &
ex professo hanc questionem eleganter & late ex-
aminavit. de Clerico & Laico simul delinquen-
tibus, an uterque ad judicis Ecclesiastici puni-
tionem pertineat, Couvarruvias in d. cap. 34 ubi
eleganter tuetur communem observantiam præ-
ter alios, quod in delictis socius criminis mini-
mé gaudeat privilegio socij. Per textum in l. Si
quis uxori. de furtis. &c.

Adde Cacherannum decis. 103 qui decidit Lai-
cum qui monialem cognovit à laico etiam puniri,
& in fine quoque dicit præmissam sententiam
falsam esse. Sic si laicus cognoscat monialem, à
laico etiam puniri potest, ut decidit per multa
Catheranus decis. 103 & vice versa si mulier
fornicetur cum sacerdote, illa quoque à laico pu-
niri potest, licet contrarium teneat Hippolitus
sing. 180 numer. 5.

Idem firmat Hippolitus de Marfi. singul. singul. 180
Et Felinus in cap. placuit numer. de præsumptionibus.
Ex quo dicto credit posse inferri, quod si inter plures in-
ter quos agendum esset duplicibus judicijs, de quibus in
cap. ex litteris de proba. esset aliquis Clericus vel inter
plures Tutores vel Curatores ejusdem tutelæ vel curæ
esset aliquis Clericus, tam contra laicos quam Clericos
adeundus esset Iudex Ecclesiasticus, & idem in simili-
bus, vide quæ scripsi supra in 2. regul. 15

414 DE POTESTATE SÆCUL.

Nam & *Zab.* in cap. *Iohannes. de testam.* tenet per illum text. *dicta l. si communem.* quod si Clericus & Laicus sunt executores testamentarij debent ambo compelli per Iudicem Ecclesiasticum.

Et similiter *Bart. in l. solent. ff. de ali. & ciba. l.* dicit, quod si hæredes sunt Clerici & laici, & petantur ab eis alimenta, debent peti ab omnibus coram Iudice Ecclesiastico, vide ubi supra,

A D D E.

De huiusmodi connexitate & continentia causarum & ad unum iudicem digniorem remittenda, vide Rebuffum de privilegijs Scholarum, privilegio 106. ubi huiusmodi exempla refert. 57 parimodo. si plures sint contradictores in Immissione bonorum facienda ex l. fin. C. de edicto. Divi Adriani, etsi unus sit Clericus, tamen coram laico comparere debet, nisi forte ipse Clericus possideat, & citatus fuerit, si sua interesse putaverit, tunc reliqui cum Clerico ad ecclesiasticum iudicem mittuntur. Vide Achillem personalem de adipis. possess. num. 90. Matheus Boys. Doctor.

14 Decimooctavo si Clericus & Laicus volunt petere reductionem ad arbitrium boni viri, petant eam coram superiore Arbitratoris, igitur si Arbitrator sit Clericus, petetur coram Clerico, si laicus fuerit, coram laico, quia non agitur de reformando actum Clerici, sed Arbitratoris, ita tenet *Ancha. in dispu-*

21. incipiente. Laicus B. Clericum. vide supra in 2. regu. fallen. 17 Et hoc nisi fuisset compromissum super materia ecclesiastica, per cap. exposita. & cap. per tuas. de arbi. & Arch. in reg. interea ea 60 col. ver. juxta. predicta, de reg. juris lib. 6. Ludo. consi. 265 Sicul. post Anto. in cap. quinta vallis 35 col. ver. sed dubitatur. de jurejur. dixi in allegat. 17 fallen. 2. regul. sed quando unus arbitratorum esset Clericus, & alius laicus, vide quæ dixi, super proximo. ver. 14.

19. Si Episc. jure proprio judicat inter laicos in temporalibus, ita quod non recognoscit aliquo modo in ea jurisdictione aliquem laicum, quia nec habet in feudum a laico, nec aliquo alio titulo ab eo tenet, nam superior est ecclesiasticus ad quem appellandum est, ut in alle. cap. Romana. §. debet ubi tex. ad litteram. Et ideo dicit Bald. in addi. Specul. de appel. col. 30 quod si quis est Dux, & Episcopus, & fert sententiam, ut Dux, quod tunc appellabitur ad Iudicem Ecclesiasticum, quia ista dignitas [si aliud non appareat] est accessoria dignitati Episcopali. Secus si Episcopus recognoscit laicum aliquo modo, quia tunc erit appellandum ad ipsum superiorem laicum, quem recognoscit, ut in alleg. §. debet, & ibi glo. & omnes scribentes, & in cap. solita de majo. & obedi. Nisi tamen privilegio speciali vel consuetudine aliter inductum esset in alleg. §. decet. & ita dicit Prapo. super rubri. de appel.

Vigesimo Iudex Ecclesiasticus, ratione juramenti cognoscit inter laicos. 22. question. 1. cap. si. cap. cum C. laicus. de foro compe. libr. 6. cap. venerabilem. de elect. cap. novit. de judi. glo. in cap. cum sit. de foro compe. & ibi Doctores quod tamen limitat. ut scripsi supra in 4. fallentia. 4. regulæ.

21 Limitatio.

21. Si quis dicturus contractum usurarium vel simulatum petat absolutionem juramenti coram Episcopo, & absolutus acturus est postea de simulatione vel usura, necessario habet agere in eadem Curia, non in alia, quia idem debet esse Judex preparantis & preparati, ut notat Bald. in l. ordinarii in prima col. ver. ex hoc habes, ad quod facit Cas. consilio 2. titul. de foro compe. & l. cum veniente C. ubi cau. f. c. & quod ibi notat Bald. & l. minor. 25. col. in fine princ. ff. de evictio. & hoc dictum sequitur Paul. de Castro. in l. 2. C. ubi & apud quem & in allegat. l. ordinarii. Et bene facit gloss. fin. in cap. Parrochianos. de senten. excom. in vers. sed hoc intellige cum querela, &c. & sequitur idem. Paul. de Cast. consilio. 71. 1. col. ver. postquam ergo condemnatus, &c. ubi limitat præallegatum dictum Bald. nisi petenti absolutionem esset relaxatum juramentum per partem, quia tunc cum expiravit juramentum: cessat causa jurisdictionis ecclesiasticæ argum. gloss. in cap. cum plures de offi. deleg. lib. 6.

16 Vigesimo secundo, ratione juramenti præstiti per defunctum ejus hæres laicus potest conveniri coram Judice Ecclesiastico implorando ipsius officium, ut hæres satisfaciat exonerando animam defuncti jurantis, ut scripsi supra in 4. fallent. 4. regulæ.

Vigesimotertio Laicus etiam serviens Regius, conveniri potest coram Judice ecclesiastico & Clerico, ratione armorum, sibi propter servientes ipsius subla-

IN ECCLESIASTICOS. 417

sublatorum, pro quo gloss. in cap. ex litteris de pigno. & cap. fin. de vita & honest. cle. & utrobique Sicul. gloss. in cap. similiter 16. quest. & idem Sicul. in cap. si Clericus in 2, not. de foro compe. ubi dicit, quod detinens bona Patrimonialia Clericorum potest conveniri coram Judice ecclesiastico, quia sacrilegii crimen est ecclesiasticum cap. 17 in canonibus 16. quest. 1. Ad idem quod not. Oldra. consil. 83. concludens, quod clericus, pro bonis Patrimonialibus gaudet privilegio fori, idem Sicul. in cap. qualiter de judi. unde Innocens. in cap. caterum, eo. ritu. dicit, quod Clericus spoliatus potest spoliatorem suum coram Judice Ecclesiastico trahere. Et Sicul. in cap. Ecclesia Sancta Maria de consti. quod statutum laicorum non potest disponere super bonis patrimonialibus Clericorum. Illud tamen quo ad immobilia, non admitteretur per Officiarios temporales, immo servatur contrarium, ut dixi supra in quartæ regulæ fallen. quinta, & in secundæ regulæ fallen. quarta. Bonâ verò mobilia Clericorum sine dubio personam sequuntur.

Vigesimoquartò Episcopus potest habere familiares aut servientes armatos causa custodiendi scabatos, & ducendi per villam Tholosæ, & possunt portare enses, & arma defensiva, vel etiam invalida, quando ducent illos ad veridi folium, & ita cavetur in concordatis inter Officiarios Regios & spirituales Tholosæ factis, pro quo facit quod dicunt Moder. in cap. significasti. de officiar. dele. Oldra. consilio. 89. & tenet, Bald. in le. nam salutem. §. fin. ff. de Officia. Præse. vig. licet Sicul. tam in præalle. cap. significasti quam in cap. cum non ab homine, teneat, non esse licitum Episc-

CO-

copo tenere familiares armatos, quam partem libenter sequuntur Officarii Regii.

19 Vigesimoquarto Episcopus cognoscere potest de delictis commissis per suos Officiarios laicos, quando delinquant in officio. Nam & proconsul de jure punit suos comites & Officiales ut *ff. de pœ. l. si quis forte §. si quos comitum*, & similiter præfides provinciarum puniunt milites & Officiales suos ut *in corpor. de man. prin. §. quod si delinquentes col. 3*, ita tenet *Pet. Jacob. in tit. de statutis universitatis 8. col. & in tit. de conditio. ex l. insti. de actio. §. quadruplici. l. co. & seq.* Et ideo si nuncius facit falsam relationem potest puniri per ipsum judicem, tenet *Bald. in l. 2. C. de spor. & in cap. cum parati. de app. & idem ibi præposi. 7. col.* Et tales appellantes non audiuntur ut *l. 3. C. quorum app. non reci.* & possunt absentes condemnari. *C. de pœ. l. ne disu.*

20 26. Judex Ecclesiasticus compellere potest judicem sæcularem, per excommunicationem, ad sibi dandum familiam & auxilium suum, & ut sententiam ipsius Ecclesiastici Judicis exequatur, licet illi non fiat fides de processu gloss. *Innoc. Anho. & Sicul. in cap. 1. de offic. ordi. fis. cap. 2. de excep. lib. 6.* Et in executione ejus sententiæ, videtur sæcularis inferior, *ar. 23. quest. 5. cap. Princeps & cap. Administratores.* Sed dicit *Sicul. in alleg. cap. 1.* quod Judex sæcularis ferret sententiam injustam, non teneretur illam exequi, saltem in criminali, quia non debet esse executor ad malum contra conscientiam, *fac. l. non tantum ff. de app. sed Hosti. ut refert S. cu. in alleg. cap. 1.* dicit quo ad petitionem judicis ecclesiastici

IN ECCLESIASTICOS. 419

stici Judex secularis debet punire subditos rebelles,
& inobedientes judici Ecclesiastico, non curantes
de excommunicatione, & ita servatur.

Idem secundum eum contra ad petitionem ju-
dicis secularis debet judex Ecclesiasticus interdicare
& excommunicare subditos rebelles, & præscriptos
à giudice seculari, ad quod fa. no. dictum Inno.
in cap. licet ex suscepto. de foro compe. ubi dicit,
quod si aliqui subditi nolint Imperatori obedire,
de facto non succedit Papa in jurisdictione: sed
debet juvare Imperatores ad domandum illos sub-
ditos, & sic debet etiam præstare auxilium quod
potest: quod *Sicul. in alleg. cap. 1.* dicit optimum
remedium pro nobilibus expulsis ab eorum domi-
nio: nam possunt implorare auxilium Ecclesiæ,
quæ debet subditos resistentes excommunicare &
interdicere: vide quæ scripsi supra in regula fal-
lencia. 27.

27. Causa dotis etiam principaliter deduci po- 21
test in foro Ecclesiæ: *Bald. & Imol. Pau. de Cast.*
in l. 1. ff. de solu. matr. Pet. de Ancha. consi. 21.
in fi. Specu. in tit. de dona. inter virum & uxo.
§. formatur. ver. utrum causa dotis. Zaba. in cap.
ex litteris. de pigno. & ibi Imol. in 6. not. Innoc.
Hosti. Ioan. An. Sicul. in cap. de prudentia, de
dona. inter virum & uxo. Rom. in l. Titia 3. co-
lum. ff. solu. matr. Et ista est communis opinio.

Imò etiam viro pro dote promissa contra
Laicum permittitur adire Judicem Ecclesia-
sticum, ad hæc *cap. per vestras de dona. inter*
vi. & uxo. tenet Clavus. in ver. Dos. §. 21, ad quod
dicit

dicit fac. not. per *Inno. in cap. lator. qui si sint legiti.* Et etiam contra uxorem ad dotem, propter adulterium uxoris, perditam. per *cap. plerun- que eo. vi. & cap. ex parte, de constitu. & not. per Sicul. in cap. cum sit generale. de foro. compe. licet glo. in allegat. cap. de prudentia. & ibi Antho. & gio. in cap. ex tenore. de foro compe. & Ange. in allegat. l. i. & Bal. in l. ex contractibus. §. si de non numer. pet. dicant contrariam, vide omnino Bald. ¶ Novellam in suo tractatu de dotibus. 9. parte, in 16. speciali. ubi in summa à prædicta conclusionem dicit esse veram addens, causam dotis esse mixti fori: ut etiam Iudex Ecclesiasticus, de illa possit cognoscere, etiam absque eo quod uratur aliqua quæstio de matrimonio: quod tamen idem Bal. no. temperat. dummodo vidua sit quæ agit de dote, licet aliter non oppressa: quia viduæ dicuntur miserabiles personæ. in *l. C. quando impe. inter pup. & vi. facit quod habetur in cap. significantibus. de offic. deleg. & id esse dicit de mente Pau, de Cast. in l. i. ff. solu. matri.**

Dicit insuper, quod si dos repeteretur propter inopiam viri constante matrimonio, vel propter separationem thori: & sic non ageretur per viduam: tunc procederet *gl. in allegat. cap. de prudentia.* Et idem si repeteretur à Patre mulieris: vel viva filia, vel post ejus mortem, tunc enim contra Laicum non posset coram Ecclesiastico iudice iudicium intentari. Et idem si repeteretur ab hæredibus mulieris: & multo minus, si dos peteretur à viro tanquam promissa: quia tale privilegium quod sit mixti fori, est personale merè, videlicet, quando dicta dos peteretur à vidua.

dua. Et ita vidi in facto, in curia Archiepiscopali Tholosæ.

A D D E

Dotis causa an sit Ecclesiastica, tradunt Doctores in cap. ex tenore de foro competenti. Resolutivè dicendum, quando agitur principaliter de matrimonio & accessorie de dote, tunc agitur coram Ecclesiastico, aliàs, quando dos principaliter petitur iudex Laicus cognoscit. vide Lupum de donationibus. in cap. per vestras. notab. 2. numer. 17, Anchoranus cons. 21 numer. 1. Vbi dicit nullum esse textum, neque dictum Doctorum, quod apud Eccles. iudicem agi debeat pro constitutione dotis. sequitur Baldus de tempore utili, & continuo, cap. 15 nume. 8. Mattheus Boys Doctor.

Vigesimo octavo, iudex Ecclesiasticus compellere potest Laicos hæredes ad satisfaciendum delicto pro anima defuncti, ut in cap. à nobis. 2. de senten. excommuni. dummodo talis defunctus in apparenti contritione decesserit, & non aliter secundum Sicul. ibidem. idem Salicetus in l. 1. 7. col. C. ne ex delict. defuncti, dicens illud idem tenuisse Nicolaum de Mata. de quo per Zaba. & Sicul. in cap. fin. de sepulc. & Ioan. de Anc. in cap. in literis. de rapto. 22

Vigesimo nono, ordinarius Iudex Ecclesiasticus potest compellere Laicos ad observandum

dum laudabiles consuetudines Ecclesiæ, ut in *cap. ad Apostolicam. de simo*. Nam tales Laici desistentes à tali consuetudine videntur committere sacrilegium, de quo cognoscit iudex Ecclesiasticus, ut in *cap. cum sit generale. de foro compe.* Quod tamen intelligendum est, dummodo talis consuetudo habuerit licitum initium, videlicet, à spontanea oblatione & voluntate. Secus autem si malum, videlicet, ab exactione, ut no. per *Sicu. & Ana. in allegat. cap. ad Apostolicam, & cap. suam eod. titu.*

11 Nec obstat quod diuturna præstatio ex mera liberalitate non producit obligationem, ut no. per Inno. & Docto, in *cap. cum Ecclesia, de cau. pos. & pro Bart. & doct. in l. cum de in re verso. ff. de usu. & per Doct. maxime per Ang. in l. si certis annis. C. de pact. cum simili.* Quia illud non procedit in præstatione, quæ fit in piam causam, ad quod ponderatur tex. in *alle. cap. ad Apostolicam.* Ad cuius consuetudinis laudabilis introductionem sufficiunt decem anni secundum doct. per glo. *singularem in cap. si. de consue. lib. 6.*

24 Trigesimo, Ecclesia potest se immiscere de notorio crimine Laici, nedum ut pæniteat, sed etiam ut satisfaciat secundum Sicul. in *cap. si. de sepulc.* quia secundum eum, ratione notorietatis depræhenditur apertè negligentia iudicis secularis, ad quod fac. no, per Inno. & eundem Sicul. in *cap. novit. de judi.* veruntamen videretur, quod statim crimine commisso, licet notoriè non posset ita subito iudex Ecclesiasticus se intromittere, aliter non expectata negligentia iudicis secularis, adde hic quæ scripsi supra. §. tertio.

Trige-

IN ECCLESIASTICOS' 423

Trigesimo primo, quando jurisdictio Ecclesiæ prorogatur à Laicis, & iste casus est satis clarus: 25
 de quo late per Domi, *in fi. de except, vide, Io, Fa. & Bald, in l, si qui ex consensu. de Episc, audien. per Sicut. & Feli, in cap, significasti. de foro compe*, & per alios ibidem allegatos, & per glo. *in cap. molitari, qu, i,* latius per Iasonem *in l, i, §, & post operis ff, de no, ope, nuncia:* quicquid sit, de jure consuetudo præsentis regni habet, quod Laici non possint prorogare, ubi dominus contra dicit, ita dicit Io, Fa, ubi supra, quod facere dicit, *cap, ex transmissa: de foro compe:*

Trigesimosecundo, contra blasphematores: de quo *in cap. 2, de maledi,* Et idem contra Sodomitas, de quibus scripsi supra in quartæ regulæ fallentia, 24, & 25:

Trigesimotertio, contra violatores pacis, ut tenet Sicut, *in cap, cum sit generale de foro compe. & no,* per eum *cap, super quibusdam in fi, de verb, sig,* ubi no, per illum tex, cum gloss, quod Laici tenentur servare statuta Papæ, & leges super pace per eum factas, pro talibus tamen criminibus non videtur, quod possit Laicus carceri mancipari: de quo vide quod scripsi supra in hujusmodi partis primo casu: 26

Adde, quod ubi Clericus pacis violator puniatur pecunialiter, pœna applicatur domino temporali: licet fuerit per Episcopum condemnatus *cap, si Clericus de pace, jura, fir:* alius est sub ritu, *de Cle, viola. pa. & idem Oldra consil, 17,*

Et tamen advertendum ad unum dictum Inno:

424 DE POTESTAT. SÆCULI

in cap. inquisitioni. de senten. excom. quod nunc ;
quia venit in mentem hic adieci , videlicet, quod
Laicus tenetur obedire Papæ præcipienti aliquid sine
causa , præjudicans bonis temporalibus. Et idem e-
tiam in Clerico quoad bona patrimonialia , ut ait
singulariter Sicul. *in cap. constitutus 3. col. post Ho-*
sti. ibi de religio. domi. quod no.

- 27 Trigesimoquarto , Prælatus Ecclesiasticus habet
potestatem imponendi pœnam verberum : ut *in cap.*
1. de calum. ita tamen quod non procedant ad
effusionem sanguinis : ut *in cap. in Archiepiscopatu*
de Rapto. Et potest etiam in exilium mittere , ut
in allegat. cap. 1. cum concor. in gloss. & utrobique
per Sicu. & do.

Trigesimoquinto , Prælati in eorum jurisdic-
tione seu spiritualibus pertinentibus ad eos , pos-
sunt creare Tabelliones , ita Sicul. *in cap. cum. Pe.*
de si. instrum. referens Specu. idem tenere *in titu.*
de instru. edi. §. restat. versi. Sed quis potest fa-
cere. & facit cap. quoniam contra. de proba. & cap.
Abbate. & quod ibi no. de re. judi. lib. 6.

- 28 Trigesimoquinto , Prælati & Clerici licitè pos-
sunt arma movere , & in propria persona bellum
indicere , vel gerere , de mandato Papæ , nec ul-
la sanguinis effusio , vel mors , aut mutilatio eis
imputabitur , secundum Cald. *in cap. petitio. de*
homici. Nam prohibitio contraria est juris positivi,
supra , quod est Papa *in cap. proposuit. de conces.*
præben. dummodo bellum sit notoriè , justum &
Papa hoc faciat consultis Cardinalibus , secundum
Zaba. & Ana. in alleg. cap. petitio. Quia cum a-
li-

IN ECCLESIASTICOS. 425

liqui lex canonica istud non tangat passim, non debet hoc per Papam fieri, Alias autem cessante licentia Papæ, non debet Prælatum aut Clericum in bello quamvis justo arma movere. Sed assistere potest & hortari, ut *in juri. alleg. in alle, in gloss. præalleg. cap. si tamen se movendo percuteret*: non tamen mortaliter, & citra mutilationem non esset irregularis, per *tex. alle. ubi latius vide per doct.*

Trigesimosexto in causis miserabilium personarum, Laici possunt trahi ad iudicium Ecclesiasticum, præsertim data negligentia iudicis secularis, ut *in cap. significantibus de offic. dele. & cap. ex tiorre, de foro compet. & utrobique Doct.* Quæ autem sunt miserabiles personæ, istud est arbitrio iudicis commissum, secundum *Bar. in l. 1. C. quando impe. inter pupil. & vi. in alleg. cap. significantibus.*

Adde, quod si mercatores gravantur in pedagijs solvendis, injustè possunt conqueri coram iudice Ecclesiastico, quando sunt in itinere: quia dicuntur miserabiles propter multos labores, & pericula quæ sustinent, pro quo *fa. no. per Ana. & Ancha. in cap. si. in 3. colum. de judæis.*

ADDE

Miserabiles personæ enumerantur, vidua, pupillus, orphanus, peregrinus, puella nobilis, pauper, mercator gravatus pedagijs, publice poenitentes, liberti Ecclesiæ manumissi, serviennes Ecclesiæ, infantes expositi, senes decrepiti, caci, mutilati, membris leprosi, debilitati, incarcerati, de novo conversi ad fidem, diutur-

no morbo defatigati, & alij in quibus major adest ratio, idque ad arbitrium judicis Menoch. casu 661. arbitra. hoc refert Rebuffus de sententijs provisional. arti. 3. gloss. ult. ubi hinc tribuit 16 privilegia, qua vide, si usus poscat. Matthæus Boys D.

Trigesimoseptimo, Episcopus habet festum pro quo glo. singularis in cap. quia diversitatem de conces. præben. Anthon. Sicul. & Imo. ibidem in dem Sicu. & Ana. in cap. excommunicamus 1. de hære. Zaba. Imo. & Laud. in Cle. 2. de hære. Rota. in antiquis deci. 865. Oldra consil. 302. in 2. col. & ita tenui in deci. cap. 229. & 275 in addi. quamquam Offi. Regii alias contrarium asseruerint.

30 Trigesimooctavo, Ecclesia potest compellere Laicos ad treugam ineundam, ut tenet Sicul. in cap. 1. de treu. & pace in 1. no. & Feli. super rubri. ejusdem titu. in 7. fal.

31 Trigesimonono, Clericus potest suum spoliatorem Laicum, trahere coram judice Ecclesiastico no. Inno. in cap. cæterum de judi. Adde hic, quæ posui in praxi. ver. 23, Unde tenet Oldra. consil. 83. quod Clericus pro bonis patrimonialibus, gaudet privilegio fori, quod etiam probat Sicul. in cap. qualiter de judi. & fa. l. decernimus in ver. sive de Ecclesiasticis sive propriis C. de Episc. audi. istud tamen libenter non admitterent Officiarii Regii.

Si autem Laicus conventus coram Ecclesiastico judice, ratione violentiæ, rapinæ, vel doli commissi circa res Ecclesiasticas, neget prædictas qualitates, vide per Pet. de Ancha. in

in repe. cap. ea quæ de re ju. lib. 6. qu. 7. Et ad dictum Oldra. videlicet, quod Clericus pro bonis patrimonialibus uti potest dispositione, *cap. cum sit generale de foro compe. adde Sicul. in cap. cum sit. 2. colum. Et alleg. pe.* ita dixisse de consuetudine servari, & hujus consuetudinis secundum Abba. ratio potest esse: quia vidua potest agere possessorio coram iudice Ecclesiastico non obstante exceptione fori, ergo & Clericus, idem tenet Inno. sed movetur alia ratione: quia committitur sacrilegium, ideo cognoscit Ecclesiasticus, & hoc ponit *in cap. cæterum allegato.* hoc etiam tenet Egidius illa ratione, quia bona Clericorum gaudent, &c. *de vi. Et ho. Cle. cap. fi.* Subjungit ulterius idem Sicu. quod dispositio *dicti, cap. cum, sit.* vendicat sibi locum in bonis Clerici, non tam ex consuetudine, quam ex jure scripto, & de hoc dicit esse casum rotundum cum glo. *in cap. similiter 16. qu. 1, Et in cap. si quis ex potentibus 24. qu. 3,* Nec obstat *præalleg, cap. cum sit,* ubi ponderatur injuria Ecclesiæ: quia spolians Clericum deliquit in Ecclesiam, cum bona Clericorum, dicantur Ecclesiæ, quo ad tuitionem & protectionem, & quia sunt obligata Ecclesiæ pro mala administratione not. glo. *in præalleg, cap. similiter, Et in cap. ex literis de pig,*

Item injuria facta Clerico, dicitur facta Deo vel Christo, cuius legatione fungitur 2. *qu. 7, cap. accusatio.* Item dicitur facta Ecclesiæ *cap. 2, de foro compe:* ad prædicta optimè *fa. cap. si Clericus eo, tit,* ubi etiam nulla allegata oppressione, ex quo constaret rem esse Clerici potest convenire Laicum coram Ecclesiastico, mul-

to ergo fortius, ubi allegatur violentia vel rapina seu invasio, nam tunc læditur persona Clerici, quæ est consecrata. Idem nec videtur, quod hoc sit novo jure promulgatum, cum & ante fuisset satis provisum, ad hoc 17 qu. 4. quæ si per totam, & 12 qu. 2. cap. nulli. & cap. quicumque militum, 16 qu. 1. in canonibus. & cap. similiter. Vnde tex. in allegat. cap. cum sit, non dicit indicimus, sed inductum est, & sic in præteritum, & istam partem sequi videtur Feli. in alleg. cap. cum sit 1. col. Et sic videretur quod super rebus Clerici posset Laicus coram Ecclesiastico iudice conveniri, sed si probabiliter negat rem esse Clerici ad jurisdictionem Ecclesiasticam declinandam convenietur coram suo iudice. pro quo est tex. in alleg. cap. si. Clericus secundum Sicul, & secundum hoc videretur debere limitari quod scripsi supra in reg. 4. fallen. 5. veruntamen prædicta fallentia fundata super di. Inno ibid. alleg. quem communiter sequuntur doct. servatur in præsentis regno, quod videlicet tam super rebus Ecclesiæ, quam Clerici si agendum sit rei vindicatione contra Laicum, iudex secularis erit ad eundem. ita Fely. in allegat. cap. si Clericus in fi. & in alleg. cap. cum sit. 2. col. in fi. præterquam in casibus habentibus specialem rationem sacrilegij, vel quasi per ipsum ibidem latius positus.

- 32 Quadragesimo subditus imperatoris potest ipsum convenire coram Papa, secundum Sic. in cap. 1. de proba. ex quo infert, quod licet Princeps non recognoscens superiorem, possit esse iudex in causa propria. ut no. Bar. in l. 1. C. ne quis in sua cau. & gl. in cap. bellisarius. alias guillisarius 23 qu. 4. & Sicul. in cap. cum venisset de judi. tamen illud procedit, quando superior agit contra subditum

ditum : sed secus si subditus contra dominum ;
 quia potest eum convenire coram Papa per tex.
*in allegat. cap. idem tenet Host. in cap. novit de
 judi. & ibi expresse sic : idem Sicul. in cap. exposita
 de arbi. jacet quod no. Inno. in cap. licet ex suscepto,
 de foro. compe. ubi dicit , quod Laicus recurrere
 debet ad Papam , quando non est alius superior ,
 fa. gl. in cap. ex transmissa de foro compe. & quod no.
 Sicu. in cap. & si necesse. de dona. inter vi. & uxo.
 Host. in cap. 2. cum lo. de fi. instrumen. ubi dicit,
 quod si superior judicans non recognoscit , su-
 periores potest appellari ad Papam , & sequitur
 ibidem Ant. & Sicul. per cap. venerabilem qui fi.
 sint legi. fa. quod no. Bald. in cap. imperialem. §.
 fi. 1. col. de probi. feu. alie. per Fede. ubi dicit, quod
 si dominus feudi non recognoscit superiorem ,
 prout est Rex Franciæ , & pares curiæ ei nimis
 favent , Papa cognoscet : sed dictam hujusmodi
 debet intelligi in causa ardua duntaxat de qua lo-
 quitur præalleg. cap. per venerab. secus si causa non
 esset ardua , per id quod no. Inno. in cap. cum &
 de re judi. ubi dicit quod ex quo restituere famæ
 inter Laicos est solius principis. l. 1. ff. de p. stul.
 non faciet hoc Papa , nisi in re ardua : quia sic lo-
 quitur alle. cap. per venerabilem.*

41. Clericus patronus cum Laico facit cense-
 ri jus patronatus, esse Ecclesiasticum, ubi hoc 33
 prodest clerico, puta in tempore ad præsentandū
 juxta cap. 1. de jure pa. li. 6. Sicul. cap. fi. de jure pa.

42. Iudices seculares per centuram Ecclesiasti-
 cam cogi possunt ab Ecclesiasticis iudicibus, re-
 pellere excommunicatos ab agendo & testifican- 34
 do in suis curijs & judicijs, ut in cap. decernimus.
 de senten. excommuni. istud tamen non servatur de
 facto, quamvis Baldus in cap. intelleximus, de ju-
 dic.

dic. teneat, quod ista exceptio excommunicationis possit opponi coram iudice seculari, & quod statutum in contrarium non valeat, *Bal. & Salice. in l. placet. C. de sacrosan. Ecclesi. & in auth. Clericus eod. tit.* Et ibidem *Bal. in cap. exceptionem de excep. ad fi.* dicit, quod ista exceptio est approbata de jure civili *alleg. gloss. singularem in l. 1. C. de jur. & fac. igno. & tex. in cap. Domino Guerra in tit. hic finitur lex.* ubi dicit *tex. vassallum non teneri juvare dominum excommunicatum.* Et idem *Bald. in cap. contingit. de dolo. & contu. tenet,* quod sententia iudicis publice excommunicati, & de jure civili non valet, allegat prædictam gloss. *in d. l. 1. C. de jur. & fa. igno.* Si tamen sit dubium in jure, an excommunicatio opposita tenet vel non, tunc exceptio hujusmodi remittenda, venit iudici Ecclesiastico discutienda, secundum *Pe. de Ancha. in cap. pia de excep. lib. 6. & Gal. de foro compe. consi. 9.* si vero solum dubitetur de facto, an quis excommunicatus, poterit secularis cognoscere secundum *Domi. in cap. fi. in fin. de foro compe. lib. 6. & in alleg. cap. pia. §. 2.*

Quadragesimotertio, Judex secularis, qui vult Clericum compellere, ad debita liquida etiam solvenda, quando exhibentur eorundem Clericorum litteræ obligatoriæ aut aliæ probationes, per Ecclesiasticum iudicem desistere compellitur, ut *in cap. 2. de foro compe. lib. 6.* istud similiter non servatur in præsentis regno, sicut latius dixi supra in secundæ regulæ fallen. 18. & 20.

35 Quadragesimoquarto, per Ecclesiasticum iudicem

judicem ordinarium, loci, Ecclesiastica censura compellitur iudex secularis observare jus canonicum, quod ad provisionem animarum statutum est. *in cap. licet de jurejur. libr. 6.* ubi de mulieribus quæ juraverunt non venire contra alienationem dotium & donationum propter nuptias: contra quod juramentum non vi, nec dolo præstitum non sunt admittendæ: licet secus sit de jure civili.

Quadragesimoquinto, Iudex temporalis compellitur per iudicem Ecclesiasticum ordinarium censura Ecclesiastica ad admittendum exceptionem reâ judicatæ per iudicem Ecclesiasticum, ut *in cap. 2. de except. libr. 6.* quod est verum in casu quando ad iudicem Ecclesiasticum pertinuit cognitio de consuetudine vel jure, ut *ibidem tex. ait.*

Quadragesimosexto, de jure eognoscit iudex Ecclesiasticus inter Laicos, ubi habet temporale dominium, *cap. venientes, de jurejur, & cap. si ne Cle. vel mo. libr. 6. glo. in cap. 2. de excep. eod. lib.* Adde tamen hæc, quæ scripsi in hujus partis. casu seu §. 19. 36

Quadragesimosseptimo, potest iudex Ecclesiasticus inter Laicos cognoscere de causis matrimonialibus, & spiritualibus, & eis annexis, ut *in cap. tuam de ordi. cogni. & cap. causam qui si. sine legitim. cap. quanto de judi. gloss. & Domin. in alleg. cap. 2. de except. libr. 6.* 37

48. Cùm iudex Ecclesiasticus delegatur per iudicem secularem & super causa criminali, dummodo non procedat ad sanguinis effusionem, ut *in cap. in Archiepisc. de rapt. Bald. in authen. si quis litigantium, C. de Epi. auct.*

432 DE POTESTATE SÆCUL.

auth. & infra. §. 94.

49. Per reconventionem, ut *in cap. cujus in agendis. 3. quest. 8. in auth. & consequenter. C. de sensib.*

50. Per præoccupationem in criminibus mixtis, quia sunt introducta & prohibita utroque jure, de quibus *in cap. cum sit generale de foro. compet. ar. cap. tua. de procur. ita Domi. post Pau. in allegat. cap. 2. de excep. lib. 6. de quibus criminibus mixtis tractatum est supra in fallen. 4. regulæ.*

51. Cognoscit judex Ecclesiasticus inter Laicos, qui sunt de familia Ecclesiæ, secundum quosdam 89. *distinct. cap. indicatum Io. An. in allegat. cap. 2. de excep. lib. 6.*

38 52. Quotiens est questio de fide vel articulis fidei contra Laicos cognitio pertinet ad judicem Ecclesiasticum, & executio ad Laicum ut *in cap. excommunicamus de hære. 1. & cap. cum secundum eum lib. 6. cap. inquisitionis. §. prohibitus. eo. tã. & li.*

53. Potest etiam judex Ecclesiasticus cognoscere inter Laicos de criminibus per jus canonicum introductis, ut tenet Domi. post Paul. *in praallegat. cap. 2. de excep. lib. 6. puta de crimine symoniæ: adde tamen quod scripsi in quartæ regulæ fallen. 17*

54. Vbi Laicus judex est negligens, ut *in cap. ex transmissa. & cap. licet ex suscepto. de foro. compet. & glo. in alleg. cap. 2. & utrobique docto. Adde hic quæ scripsi supra in hujus partis. §. 2. & 3.*

55. Contra Laicos, qui suadente diabolo in Clericum vel Monachum, vel Monialem, aut cujuslibet religio-

IN ECCLESIASTICOS. 433

nis conversum, vel controversam, aut novitium quemlibet cujusvis religionis, manus violentas injecerint, de quo tactum est, supra in tertia regula.

56. Contra inobedientes sententiæ delegati ut *in cap. quærenti. de offic. dele.*

57. Contra habentes litteras apostolicas falsas, vel recipientes litteras apostolicas Romæ de manu alterius, quam Papæ vel suorum Officialium, & isti si laici fuerint recipiendo sunt excommunicati, ut *in cap. dura. de crimi. falsi.* Et similiter omnes tam clerici quam laici qui per se vel alium vicium falsitatis commiserint cum fautoribus & defensoribus suis sunt excommunicati ipso facto ut *in cap. ad falsariorum. eo. tit.* Et idem de laicis ipsis utentibus literis apostolicis falsis ut *in dicto. cap. ad falsariorum.*

58. Contra omnes incendiarios ut *in cap. tua nos de sen. excom.* quod nedum habet locum in incendiariis ecclesiarum, sed etiam aliorum locorum secundum gl. & doctores ibidem, & intellige de incendiario qui civitatem castrum, domum, segetes, & similia aliena incendit malo studio, vel odio, aut vindicta vel animo injuriandi, ut *in cap. pestifera. 23. qu. 8. 12. qu. 1. cap. cum devotissimus.* Talisque postquam fuerit excommunicatus & denunciatus non potest absolvi citra sedem apostolicam, secus si incenderet ex negligentia vel casu, vel justo bello, quia talis proprie non dicitur incendiarius.

59. Contra effractores ecclesiarum cum spoliatione qui postquam fuerint denunciati, similiter non possunt absolvi citra sedem apostolicam, *ut*

ut in cap. conquesti. de senten. excommuni. incendiarij & effractores Ecclesiarum cum spoliatione sunt excommunicati ipso jure : sed incendiarij aliorum locorum veniunt excommunicandi : ut in præalleg. cap. tua. nos.

Dicuntur autem effractores , qui dolo malo , aut per injuriam violenter parietem fodiunt aut vitream fenestram frangunt , seu ferraturam vel ostia , vel cardines seu vectes , dum tenent ostia firmata , aut ipsum tectum Ecclesiæ. Alij autem , qui faciunt enormia in Ecclesia , ut rapiendo corpus Christi , & hujusmodi frangendo calices , & similia non sunt effractores , nec propriè sunt excommunicati ipso jure , secundum Host. Ioan. de Lig. & Sicul. in præallegat. cap. conquesti. Oportet ergo quod spoliatio fiat cum effractione , unde effractio sola per se non facit aliquem incidere in sententiam excommunicationis. Et prædicti effractores & incendiarij dicuntur publicè denunciati , sive nominatim , sive in genere : ut puta denunciavimus excommunicatos omnes , qui fecerunt tale incendium per dictum cap. tua nos.

Sexagesimo , in Principes & Officiales seculares , qui tertio moniti ab Episcopis vel Ecclesiasticis prælatis recusant eis facere justitiam super eorum causis. in cap. administratores. 23 qu. 5. de quo dixi supra in hujus partis. §. 5.

61. In omnes qui recipiunt illum pro Papa qui est electus à paucioribus , quam duabus partibus Cardinalium , in cap. licet de elect.

62. In omnes officiales Laicos, quorumcunque locorum, qui angarias & exactiones indebitas ecclesiis & ecclesiasticis personis imponunt. Et quā jurisdictionem prælatorum & auctoritatem quam habent in suis hominibus evacuare, tales enim & eorum fautores tertio moniti non desistentes sunt ipso facto excommunicati. Et similiter illorum successores officialium nisi infra mensem excessum suorum prædecessorum purgaverint & satisfecerint ut *in cap. non minus juncto. cap. adversus. de immunit. eccles.*

63. Contra recipientes res ecclesiæ medio alienationis factæ à scismatico, nam & ipso facto 40 sententiam excommunicationis incurrunt, ut *in ca. 1. de scismat.*

64. Contra omnes qui Christianos naufragium patientes damnata cupiditate spoliant rebus suis, nisi ablata restituant, quam primum poterunt secundum *Sicul. in cap. excommun. de rapt.* nam & tales ibidem excommunicantur & videtur tenere gloss. licet Ioan. Andr. dicat tutius præcedere debere monitionem ut restituant aliter antè monitionem non erunt excommunicati Sicul. contra ut prædictum est.

65. In omnes qui statuta, edicta; & consuetudines contra libertatem ecclesiæ introductas fecerint observari, ut *in distinct. cap. non erit fraternitas tua. de sen. excommunicat.* Et etiam omnes qui eadem statuta non fecerint deleri quam primum sciverint, si hoc facere possunt. Excommunicantur etiam statutarij prædicti. Nec non scripto res prædictorum statutorum atque Potestates, Rectores, consules & consiliarij locorum ubi prædicta statuta edita fuerint. Etiam judicantes secundum statuta prædicta,

dicta, & qui iudicata redigunt in publicam formam.

Dicuntur autem statuta contra ecclesiasticam libertatem quando illud quod statuitur est contra privilegium datum universali ecclesiæ à Deo, ut illud quodcumque ligaveris super terram 24. qu. 1. vel à Papa, puta quod ad pias causas valeant legata facta coram duobus testibus & similia, vel ab Imperatore ut quod nullus iudicet clericos vel ecclesiasticas personas, nisi eorum prælatus, & similia secundum Sicul. in præalleg. cap. noverit.

66. In omnes qui insequuntur Cardinales Romanæ Ecclesiæ hostiliter vel clericos aut religiosos familiæ Papæ vel Cardinalium prædictorum illorumque percussores & captores & socios talia facientium vel mandantium & habentes ratum vel dantes consilium aut favorem & defensores eorum aut scientes receptantes; Tales omnes supradicti sunt excommunicati ut in cap. felicis de pœnis lib. 6.

Similiter excommunicantur Principes & Senatores, Consules, Potestates, Rectores, sive alii Domini & eorum Officiales qui infra mensem à die noticiæ habitæ de prædicto delicto non puniunt prædictos delinquentes secundum tenorem dicti. cap. felicis, nec possunt absolvi nisi à Papa exceptis principibus qui possunt à suis ordinariis absolvi, ut ibi, ex quo tex. in §. quapropter. no. domi. quod iudex ecclesiasticus potest punire iudicem laicum non punientem laicum delinquentem in rem ecclesiasticam.

67. Contra omnes dantes licentiam alicui
Occi-

occidendi , capiendi , seu alias in personis , aut bonis suis , vel suorum gravandi eos , qui sententias excommunicationis vel interdicti tulerit contra quemcunque sive eos quorum occasione sunt prolatae vel observantes tales sententias seu taliter excommunicatis nolentes communicare , Et nisi licentiam ipsam si fuit ad personas gravandas , revocaverint , antequam in aliquo sit processum vel si data licentia fuit ad bona eorum capienda , nisi infra octo dierum spacium restitutionem fieri fecerint ; vel satisfactionem , & licentiam revocaverint , omnes hujusmodi erunt excommunicati. *per cap. quicumque de sen. excom. lib. 6.*

68. Contra omnes Christianos qui in domo ^{4E} ferviunt Judæis vel Sarracenis aut paganis , nam tales veniunt excommunicandi , *in cap. Judei. de Judeis.*

69. Contra omnes illos qui equos , arma , ferrum , ligamina , & alia prohibita deferunt sarracenis , turcis , aut paganis , nam tales veniunt excommunicandi. *in cap. ita quorundam , de jude.* illi vero qui tempore guerræ habent commercium cum Sarracenis sunt excommunicati ipso facto *in cap. quod olim.* primi vero atque in eorum navibus navigantes licet de jure non sint ipso facto excommunicati , excommunicantur tamen siugulis annis in die cœnæ , unde nota. *Sicul. in allega. cap. ita quorundam* , quod ubi delictum concernit totam Christianitatem seu decorem fidei Papa exercet jurisdictionem in laicos.

70. Contra omnes qui injuriose vel temere percusserint , ceperint aut banniverint aliquem Epise.

438 DE POTESTATE SÆCUL.

episcopum, seu qui prædicta mandaverint vel facta ab alijs rata, habuerint vel socius fuerit in his faciendis, aut consilium vel favorem dederit, vel defensaverit eosdem, nam hujusmodi sunt excommunicati per *Cle. 1. de pœ.* nec possunt absolvi ab alio quam à Romano Pontifice præterquam in mortis articulo. Et similiter excommunicati sunt baillivi, scabini, consules, nec non omnes Officiales quocunque nomine censeantur, qui in aliquo prædictorum fuerint culpabiles.

42 71. Contra omnes dominos temporales qui in terris seu locis eorum interdicto suppositis cogunt quemlibet celebrare divina, aut qui voce præconia seu per campanarum pulsationem ad officia eadem audienda aliquos præsertim excommunicationis vel interdicti sententia innodatos, evocant, vel qui excommunicatis publicè aut interdictis prohibent, ne de ecclesijs exeant, dum missarum peraguntur solemnia à celebrantibus moniti generaliter vel spiritualiter ut exeant, tales enim excommunicantur per *cle. gravis, de senten. excommuni.* Et similiter si excommunicati publicè & interdicti, qui in ipsis sunt ecclesijs postquam fuerint nominatim moniti à celebrantibus, ut exeant remanere præsumpserint, sententiam excommunicationis incurrunt, & à solo Romano Pontifice possunt absolvi, ut *in allegat. cle.*

72. Contra omnes qui sine licentia Sedis Apostolicæ nominationi, electioni, vel assumptioni in Senatorem, Capitaneum, Patricium, aut Rectorem, vel ad regimen urbis Romæ assentiunt;

tiunt; vel se intromittunt per se vel alium ultra
annale spacium, nisi ex ipsa urbe naturaliter sint
oriundi aut continui habitatores, nec habent extra
territorium talem potestatem quod possent evacuare
rationem constitutionis fundamenta, *de elect. lib. 6.*
Tales enim ibidem excommunicantur. Et similiter
intendentes vel obediens sic assumptis, & qui ip-
sos nominaverint, elegerint, vel assumpserint, &
dantes eis auxilium &c. Sed hujusmodi constitutio,
& etiam *cap. 1. de locato sunt locales & in terra*
Pape.

73. Contra illos qui mittunt scripturam vel
nuncium vel secretè loquuntur Cardinalibus vel ali-
cui eorum exeuntibus in conclavi pro electione
Papæ, Tales enim sunt excommunicati *in cap.*
ubi majus periculum de elect. lib. 6.

Et similiter omnes domini Rectores alique
Officiales cujuscunque dignitatis aut conditionis exi-
stant qui diligenter non observant, aut fraudem
circa ea committunt, quæ sibi præcipiuntur ob-
servanda in obitu summi Pontificis morientis in eo-
rum terra, ut habetur *in dicto. cap. ubi pericu-
lum.* Quod intelligit Domi. nisi tales officiales im-
pedirentur de jure vel de facto, quia tunc non
ligarentur.

74. In omnes qui per se vel per alios spolian-
do seu alias injustè persequendo gravare præsump-
serint in beneficiis seu aliis bonis suis clericos vel
quaslibet personas ecclesiasticas, aut eorum con-
sanguineos vel ecclesias, monasteria seu loca,
cætera ex eo quod tales personæ ecclesiasticæ ad
quos spectat electio noluerint vel nolunt eligere
cum

eum pro quo rogabantur, tales enim excommunicati sunt per *cap. sciant cuncti de elect. lib. 6. ubi Domi. post Archi.* dicit quod spoliando intelligitur sive auferant latenter, sive vastent quocunque modo, sive invadant immobilia sive rapiant mobilia per vim & publicè, sive per fraudem sive per dolum &c.

75. In eos quæ regalia sive collectam quæ fit nomine Imperatoris aut Regis seu vectigalia à rege concessa ecclesiis, aut custodiam sive gardiam vel advocacionis seu defensionis titulum in ecclesiis, monasteriis, aut aliis piis locis vacantibus de novo usurpando bona ecclesiarum, monasteriorum, aut locorum ipsorum occupare præsumunt cujuscunque sint dignitatis, nam tales sunt excommunicati si prædicta jura de novo usurpent, videlicet à 40. an citra secundum *gar. in cap. generali. de elect. lib. 6.* & etiam virtute illius usurpationis bona vacantium prædictorum occupent, aliter non essent excommunicati secundum *Domi. in præalle. cap.*

43 76. In omnes illos qui absolutionem vel revocationem quamcunque à sententia excommunicationis, suspensionis, vel interdicti extorserint per vim aut metum, nam omnes tales sunt excommunicati per *cap. unicum. de his qua vi. me. ve. cau. fi. lib. 6.* Quod intelligi debet secundum gloss. & Archi. si absolutio vel revocatio sit facta, quia si judex nolisset absolvere vel revocare, non haberet locum poena prædicta. Et habet locum etiam si sententia sit injusta ut no, ibidem. Dicunt tamen Officarii Regi prædictam & quasdam alias decretales per Bonifacium Octavum in odium

Re.

Regis editas non fuisse admiffas in regno Franciæ
& ideò non fervari.

77. In omnes compellentes cujuscunque condi-
tionis fint prælatos vel Ecclesiasticas personas ad
submittendum Ecclesias subijciendo bona immobilia
vel fupponendum jura Ecclesiastica laicis, vel re-
cognofcendum feu profitendum fe tenere ab illis
tanquam à fuperioribus vel ad ftatuendum eofdem
laicos tanquam patronos vel advocatos Ecclefiarum
feu bonorum ipfarum in perpetuam, feu ad non
modicum tempus fine capituli confenfù & licentia
fpeciali fedis Apoftolicæ. Nam tales excommunicati
funt *per cap. hoc confultiffimo. de re. ecclef. nov
alic. lib. 6.*

Et pariter funt excommunicati omnes laici qui
ex licentia Papæ & confenfù Capituli contractus
inierunt de Ecclesiasticis immobilibus, vel inirent
in futurum fi aliquid plusquam impottat natura
contractuum ipforum, vel pactum in eis factum
ufurpaverint vel exegerint; fi moniti legitime
non defiftunt ab hujusmodi ufurpatione reftituendo
etiam taliter ufurpata, *ut in prædict. cap.*

78. Contra omnes qui per fe vel alios fuo no-
mine, vel alieno ab Ecclefiis vel Ecclesiasticis
personis exigunt pedagia vel guidagia pro rebus fuis
propriis, quas deferunt vel deferri faciunt non
caufa negociationis, nam tales excommunicantur
*per cap. quamquam de cenf. lib. 6. fi fint fingula-
res perfonæ.* Si communitas, univerfitas, aut col-
legium ecclefiastico fubjiuntur interdicto.

Gga

79. Con-

79. Contra omnes qui litterarum Apostolicarum impetratores, vel alios ad forum ecclesiasticum recurrentes super causis quæ ad idem forum de jure vel de antiqua consuetudine pertinere noscuntur compellunt, seu compelli procurant, aut per se vel alium impediunt, ne coram judicibus ecclesiasticis delegatis seu ordinariis possint justiciam obtinere, vel quærelam de dictis causis coram eis proponere, judices ecclesiasticos vel impetrantes aut litigare volentes, aut propinquis ipsorum seu res illorum aut ecclesiarum suarum, etiam per captionem modis, vel aliis quibuscunque aggravant cum dantibus auxilium, consilium, vel favorem ad prædicta: tales enim sunt excommunicati per *cap. quoniam de immu. Ecclesiarum lib. 6.* Nec debent absolvi nisi prius integrè satisfecerint tam judici cujus jurisdictionem in casu cujus cognitio ad ipsum de jure vel de consuetudine pertinebat, perturbaverint, quam parti perturbatæ de injuria, damnis, expensis, & interesse, ut *in præalle. cap. quoniam* quod pariter officarii dicunt in regno non fuisse receptum.

80. Contra omnes sæculare dominium obtinentes quæ suis subditis interdicitur ne prælati aut clericis seu personis ecclesiasticis quæcunque vendant aut emant aliquid ab eisdem, nec ipsis bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere præsumant, tales enim sunt excommunicati ipso facto per *cap. eos de immu. eccle. lib. 6.*

81. In Doctores & Magistros qui religio-
fos

fos/habitu suo dimisso/leges vel Phisicam do-
cent, vel in scholis suis retinere præsumunt,
nam tales excommunicantur *per cap. ut periculosa*
ne Cle. vel Mo. lib. 6.

82. In omnes qui præsumpserint ecclesiasti-
cæ sepulturæ tradere hæreticos, receptatores,
defensores, vel fautores eorum scienter sunt e-
nim excommunicati: *per cap. quicumque de hære.*
lib. 6. Nec debent absolvi nisi propriis manibus
publicè extumulent, hujusmodi corpora dam-
natorum ut ibidem.

83. Contra potestates, dominos tempora-
les, rectores, vel eorum officiales, seu ballivos
qui de crimine hæresis cognoscunt vel judi-
cant, sive si captos pro eodem crimine absque
Episcoporum vel inquisitorum licentia à car-
cere liberant, vel executionem pro hujusmo-
di crimine eis à diœcesano vel inquisitoribus
injunctam non implent prout ad eorum spe-
ctat officium. Etiam si directè vel indirectè præ-
sumunt sententiam diœcesanorum vel inquisi-
torum aut processum impedire vel si diœcesano
vel inquisitoribus præsumpserint se opponere
in his quæ ad præfatum fidei negocium incum-
bunt aut aliter impedire cum omnib. dantibus
eisdem in præmissis auxilium, consilium vel
favorem, nam omnes sunt excommunicati ut
in cap. inquisitionis de hære. lib. 6. Si hoc fecerint
animo impediendi prædictum officium secun-
dum Matthe. alias secus de quo jam tetigi gene-
raliter supra in hujusmodi parte. §. 52.

84. Contra illos qui per assassinos ali-
quem interficiunt, seu interfici mandaverint
nam

nam tales licet mors forsan secuta non fuerit cum ipsorum receptatoribus, defensoribus, seu occultoribus sunt excommunicati & alias diffidati, & *cap. ut in cap. 1. de homici. lib. 6. de quo supra in 13 fallentia regul. 1.*

85. Contra omnes personas ecclesiasticas seculares cujuscunque dignitatis, conditionis, aut status collegia & universitates quæ usurarijs alienigenis concedunt domos ad fœnus exercendum, tales enim excommunicantur *in cap. 1. de usuris, lib. 6. & universitates & collegia interdiciuntur.* Et si laici fuerint, ab hujusmodi excessu compefendi sunt per censuram ecclesiasticam ab ordinarijs locorum ut ibidem.

86. In omnes concedentes repræfalias contra personas ecclesiasticas, vel eorum bona vel si generaliter concessas prætextu cujusvis consuetudinis ad easdem referunt seu extendunt nisi infra mensem à die concessionis revocent si sint personæ singulares sunt excommunicati, *in cap. unico de jurejur. lib. 6.*

87. In omnes qui sequestrationem, quæ fieri debet de beneficio per triennium integrum pacificè non possessio post sententiam diffinitivam contra possessorem apud Sedem Apostolicam duntaxat in petitorio vel possessorio promulgatam impedire, vel fructus sequestratos, qui iuper sunt oneri tenentis sequestrum occupare præsumpserint, quia etiam sunt excommunicati. *ut in Cle. unica de sequestra poss. & fruct.*

88. Contra omnes impediētes visitatores Monialium quarumcunque & etiam canonicarum

rum regularium in his quæ pertinent ad officium visitationis earundem, tales si moniti non desistant sunt excommunicati. ut patet in *Cle. attendentes. de statu. regul. in fi.* & vide ibi Zaba, qui ponit quod tria requiruntur ad hoc ut quis incurrat dictam pœnam.

89. Contra omnes statum Beguinarum assumptas vel assumptum lectantes, & qui assumptis dant auxilium, consilium, vel favorem directè vel indirectè quoniam tales excommunicantur per *Cle. I. de religio. domi.*

90. Contra omnes scienter contrahentes matrimonium in gradibus consanguinitatis, vel affinitatis prohibitis, nec non contrahentes cum Monialibus, tales etiam excommunicantur in *Cle. unica de consanguin. vel affin.*

91. In omnes potestates, capitaneos, rectores, consules, iudices, consiliarios, aut alios quo suis officiales qui faciunt statuta, scribunt, vel dictant quod usuræ solvantur aut quod solutæ non restituantur cum repetuntur. Et qui secundum illa statuta scienter iudicare præsumpserint & si prædicta statuta hæctenus edita de libris communiatum ipsarum non deleverint, si habent potestatem super hoc infra tres menses, & quoscunque prædictos præsumentes observare dicta statuta sive consuetudines effectum eorum sumentes quomodo, sunt enim excommunicati per *Cle. unicam de usuris.* An autem alij à supra notatis incidant in prædictam pœnam vide ibi per Paul. & Zaba,

92. In omnes qui participant excommunicatis publicè in crimine damnato antequam factum fuisset propter quod fuere excommunicati : nam tales eadem excommunicatione ligantur , *cap: nuper & cap. si concubinæ de sen. excom.*

44 93. De arris datis pro matrimonio Ecclesia potest indirecte cognoscere secundum *Fede. de se. consilio. 160. cir. fi.*

94. Episc. vel alius prælatus potest esse delegatus Principis no. *Sicu, in cap. inter dilectos. de fi. instru. & Cald. in tit. de offi. le. consi. 6. Ioan. And. in addi. Specu. tit. de assess. §. debet ver. sed nunquid à talibus tamen debent abstinere. per cap. teq. 11. qu. 1: & c. de presentium. 16. qu. 1. & fa. l. repetita. C. de Episc. & Cle. nisi materia concernat animam ut per Sicu. & Ana. in cap. in Archiepiscopatu. de raptu. tamen iudicium non est nullum cum iurisdic-tio sit habitu penes Ecclesiam ut latè no. per Anto. & Sicul. in cap. decernimus de iudi. Et facit quod no. *Inno. in cap. 1. de obl. ad ratio. ubi pro una causa potest clericus esse procurator laici licet non in pluribus. no. Sicu. cap. per venerabilem qui fi. sint legi. faciunt no. per præpo. in cap. cum parati de appel. & Bald. in tit. de pace. constan. §. in civitate. in prin. & in cap. reprehensibilis. 24. quest. 8. & 17. distinct. cap. Episcopus.**

95. licitè prælati impendunt consilium , & auxilium dominis temporalibus pro conservatione Reipublicæ maxime instante magna regni turbatione , no. *Sicul. in cap. non est de voto ad hoc Inno. in cap. licet ex suscepto de foro compe. ubi dicit quod rebelles imperii Papa domare potest quod per Sicul.*

cul. extollitur in cap. quod super his 2. col. de voto & in cap. novit in 2. no. de judi. & in cap. excommunicamus in §. catholici de hereti. & ibi Ana. in fi. & idem Sicul. in cap. 1. ulti. col. de offi. ordi. & in alle. cap. licet 3. 4. & 7. col. & idem Feli. in 1. col. Ex quo arguit idem Sicu. quod prælatus potest esse de consilio regis prout Episc. & Prælati nostri per optimè student in præsentì regno praticare, facit quod legitur & no. in cap. in archiepiscopatu, de rapt. & fa. quod hon or. in cap. duo sunt 96. di. & quod not. per Bal. & Fal. in Authen. Habita. C. ne si. pro patre.

96. Episc. potest excommunicare principem laicum suæ diœces. gl. in cap. si autem 11. quest. 3. & in cap. omnes de major. & obe. glo. in cap. duo sunt 96. di. 18. di. quoniam quidam 63. di. cap. Valentianus & c. dilecto. de sen. excom. lib. 6. & potest ipsum principem judicare. cap. Imperator in fi. 96. di. & 11. quest. 1. cap. sacerdotibus.

97. Episc. potest administrare bona principis laici, ab eo tamen non poterit carcerari pro ratione reddenda secundum glo. & Doctores. in cap. dilectus de appel. nisi de fuga foret suspectus per not. Inno. in cap. ut famæ. de sen. excommuni & Ioan. An. in cap. nullus de pigno. & in cap. cum non ab homine. de judi.

98. Episc. ratione juramenti potest cognoscere de pravitate vel simulatione contractus no. Bal. in l. ordinarij. C. de rei ven. Ioan. de Prato. in l. qui proprio. ff. de procura. fa. quæ dixi supra in istius partis §. 21.

99. Si iudex sæcularis, est suspectus in aliqua causa tunc de jure potest adiri Episcopus gloss. ita dicit 11. question. 1. in summa. & facit in

448 DE POTESTATE SÆCUL

fa. in athen. ut differ. judi. §. 1. & penult. col. 9
immo est eidem addendus, *Episcopus. C. de judi*
athen. si vero. l. apertissimi. C. ep. sit. & Spe. tit.
de recusa. §. 2. in princi.

100. Cognoscit Episcopus de conventicula lai-
corum. *cap. conventiculas & ibi Bald. de pace ju-*
ra. fir.

101. Facit solvi dotem etiam nudo pacto pro-
missam *Bald. in l. 1. C. de promissio do. Hostien. &*
Ioan. An. post Inno. in cap. de prudentia de do. in-
ter vi. & uxorem.

102. Episcopus exequitur sententiam latam per
judicem laicum contra clericum reconventum ad lit-
teras judicis laici secundum *Io. de Imo. in cap. postula-*
si. de foro. compe. & ibi Sicul. & Io. An. in cap. 1.
de mutu. pe.

47 103. Episcopus est iudex reductionis à laudo lato
per clericum & laicum. *Bald. & Bar. in l. praecepimus*
in fi. C. de app. ut dictum est supra in hujus partis.
§. 13. Maxime quando laudum est juratum. cap. cum
C. laicus de foro. compe. & cap. venerabilem. de elect.
Authc. in cap. quinta vallis de jurejur. vel si laudum sit
de matrimonio, vel re spirituali, vel si nutriat pec-
catum evidens. evidens. ut in cap. novit. de judi. cap.
2. de arbit. vel si pro parte ecclesiae petatur reductio,
cap. cum sit generale. de foro compe.

104. Clericus succedens laico debet eoram suo
iudice conveniri secundum *Bartolum in le. haeres ab-*
sens in princ. ff. de judic. & Baldus in le. 2. C. ut in
possessionem legat.

48 105. Clericus minor potest petere in integ. resti-
tut coram iudice Ecclesiastico contra laicum etiam in
bonis

bonis patrimonialibus, casus est, *in cap. constitutus de in integr. restitut.* & ibi *Anton.* & *Philip.* in rubrica de appel. in ff. idem tenet *Sicul.* in allegata cap. in 1. no. & idem *Fels.* in cap. cum sit generale. 2. col. de foro compe. Et idem est dicendum de ecclesia ut possit petere integ. resti. coram Ecclesiastico iudice contra laicum, ita tenent *Innocent. Sic.* & *Fels.* in allegat. cap. constitutus & cap. cum sit generale.

A D D E

Quod idem tradit *Couvarruvias cap. 4. numer. 2. variarum lectionum.* *Felinus* & *Panormitanus* in cap. constitutus de restit. in integrum.

Berous tamen in contrarium disputat in cap. 1. de restitut. in integr. nume. 162 vide *Romanum* sing. 113 *Mattheus Boyss Doctor.*

106. Laicus & Clericus cõrei debendi debent coram Episcopo conveniri. tenet *Barol.* in l. jurispe- 49
nis. §. cum oriundus, ff. de excusat. tutor.

107 Laici possunt in foro ecclesiastico ratione cuiuscunque peccati conveniri. textu. in cap. novis de judi. juncta gloss. super ver. corrigere, quod qualiter intelligitur, vide per *Petr. de Ancha.* in preallegat. cap. ea quæ. question. 8. de regul. juris. lib. 6. & per *Docto.* in preallegat. cap. novis. ubi per eum disputatur an tutus exceptione rei judicatae per iudicem sæcularem possit denunciari coram ecclesiastico de iniquitate sententiæ, vide quæ scripsi supra eo. §. 4. ex præmissis.

450 DE POTE STAT. SECUL.

108. Miserabilis persona potest laicum interdico unde vi coram Ecclesiastico iudice convenire, etiam si res subtracta feudalit esse dicatur, per text. in cap. ex parte. b. de foro compet. quod temporales officij patienter non tolerarent per ea quæ scripsi. supra in 2. regul. 24.

109. Iudex laicus negligens facere justiciam per ecclesiasticum iudicem compelli potest no. gl. in cap. Iudæi. in 2. de judæis. & cap. excommunicamus in 1. gl. de hære. & 24 qu. 2. cap. dominus in glo. 1. dixi supra eo. §. 6. & §. 5.

110. Iudex ecclesiasticus & sæcularis possunt in aliquibus casibus concurrere in causæ cognitione ut in authen si verò. C. de judi. Et quandoque ratione necessitatis indivisibilis instantiæ ut cum volo convenire clericum & laicum obligatos in solidum ratione contractus, vel administrationis, puta quia fuerint executores testamenti, vel in alijs causis in quibus apud eundem iudicem est agendum. ff. de qui. re. apud eum. l. 2. & cap. cum Martinus. de consti. ita dicit Petr. de Ancha. in allegat. cap. ea quæ. de regulis iuris. li. 6. questione prima Et ibi vide ad quem tunc erit appellandum, & concludit quod uterque superior etiam erit adeundus in causa appellationis. Et si non esset possibilis iste concursus erit adeundus iudex Ecclesiasticus tanquam dignior per cap. quanto. de judi. & cap. quod in dubijs de conse. Ecclesiæ vel alta. & no. Barto. in l. 1. prin. ff. de appel. Bald. in l. precipimus de appel. C.

111. Laicus conventus coram Papa si dicatur ipsum non esse iudicem suum competentem

tem ineptè excipit, sed debet dicere Papam non habere in ipsum exercitium jurisdictionis, ita *Milus tenet in verbo jurisdic. §. jurisdictionis preroga.* Et ita dicit practicari in Rota: & dixi supra in conclusio.

112. Papa habet jurisdictionem in omnes Laicos, quo ad decidenda dubia legistarum, in quibus sunt variæ opiniones Doctorum no. *Antbo. in cap. super col. 3. ver. no. 4. de rescriptis.*

113. Papa deponere potest Laicum à sua dignitate. gl. *in cap. nullus. 21 qu. 1. 17 qu. 4. cap. si quis deinceps. & cap. Adrianus. 63 distinct.* idem est de quolibet iudice Ecclesiastico: quia privare potest iudicem secularem officio Laicali, & ipsum inhabilitare, si non vult obedire in his, in quibus est subditus iudici Ecclesiastico, ut no. *Domin. in cap. ut officium. §. statumus, de hære. lib. 6.*

114. Papa potest absolvere Laicos v a fallos à subjectione principis temporalis. *cap. gravens de excessi. prala.*

115. Papa ex causa potest absolvere aliquem ab obligatione quæsitâ Laico qui ei non subest, quo ad temporalem jurisdictionem, si talis obligatio solum contrahitur ex fidei præstatione, ut *in cap. quanto. de jurejur. secus autem, si aliunde esset quæsitâ: quia cum talis obligatio sit de jure gentium non poterit per Papam tolli. Cle pastoralis de re judi. & not. Inno. in cap. quæ in Ecclesiarum, de consti. legistæ. in l. si. C. si contra jus vel utili. pu.*

116. Cle-

116. Clericus potest convenire Laicum in foro Ecclesiastico super novi operis nuncia. de quo per Sicut. *in cap. significantibus de no. oper. nun.* licet Ioan. Andr. videatur sentire contrarium: sed idem Sicut. dicit quod potest Laicus à Clerico casu prædicto conveniri coram Ecclesiastico, quia ille qui nunciat in iure suo molestatur, & sic est reus, & quodammodo committitur sacrilegium turbando rem Ecclesiæ meritò potest conveniri coram Ecclesiastico iudice, *ar. in cap. cum sit generale de foro. competen.* & videtur sentire *authen. in alleg. cap. significantibus*, quod Sicut. dicit esse notandum.

117. Laicus contra Laicum in casibus concernentibus forum Ecclesiasticum simpliciter vel mixtu coram Ecclesiast. iudice agere potest conditione legis diffamari, *C. de inje. & manu.* de quo per Inno. Sicut. & Felin. *in cap. conquærente. de offi. ordin.* dicentes, quod potest implorare officium iudicis, ut compellat diffamantem cessare à diffamatione, & id iudex facere tenebitur, propterea dixit text. *in alleg. l. diffamare*; statum ingenuorum, sive errore, sive malignitate quorundam, per iniquum est.

118. Pro quolibet damno illato, potest etiam per Laicos recurri ad iudicem Ecclesiasticum, ut generaliter excommunicet eum, qui damnum intulit, licet probari non possit determinatè quis damnum intulerit. Et hoc intelligo præcedente generali monitione per modum edicti publici. Et ligabuntur omnes scientes & contumaces, pro quo *cap. 2. de offic. ordi.*

IN ECCLESIASTICOS. 433

ordi. & ibi Sicul. cap. tam litteris. de testi. & cap. constitutus de jur. jur. cap. ad nostram. §. qu. 1. cap. quidam maligni. de senten. excommuni. cap. a nobis. 1. & cap. Romana. §. caveant. libr. 6. & cap. proposuit. de Cle. excom. ministr. cum ibi nota. ad quod fa. cap. 2. ne Cle. vel Mona. cum ibi not. per lo. An. in Novel. Ad hoc l. jubemus. 1. C. de defen. civi. quæ reputatur in hac materia notabilis. ta. auth. si omnes. C. ut ab hære. se ab & ff. de ori. jur. l. 2. §. exactis. & ff. de just. l. sed si pupillus §. præscribere & C. de fur. l. in civilem. & de major. & obe. cap. humilis. no. per Inno. in cap. præterea de app. de offic. deleg. cap. p. & g.

Ex quibus Rota deci. 449 post Bald. & Pe. de Perusio fratres concludit sententiam generalem Episcopi, ex causa sive pro facto generali posse proferri, & contra incertam personam, & per modum edicti publici, & ligari omnes scientes & contumaces. Et sic tam Laici quam Clerici ligabuntur, & vulgo tale monitorium generale vocari solet monitorium in forma malefactorum. Et permittitur ita fieri per iudices temporales præsertim usque ad revelationem inclusive,

NOTA.

Insignem hanc decisionem, quam auctor allegat, quod generalis sententia excommunicationis, præcedente generali monitorio per modum publici edicti de re aliqua restituenda, vel decimis solvendis, vel de damno clanculum dato resarciendo, vel de fure judicando, de re furtiva resti-

restituenda, liget etiam incertam personam scientem & delinquentem contumacem, elegans est decisio Rota 444 quam auctor allegare debebat. In novis est 19 decisio in tit. de dolo & contumacia. hinc regula datur, quod Episcopus vel Vicarius possit monitorias generales contra detinentes res alienas ad instantiam cuiusque domini decernere sub poena excommunicationis. Dd. in l. Civile C. de furtis, de his monitorijs generalibus Episcoporum vel Vicariorum pluribus agit, Silva nuptialis libr. 3. numer. 28 ubi limitat 7. modis. Et inter caetera, quod quilibet sciens & comparens possit declinare forum, & ad suum iudicem confugere, qui velit dicere, quod iusto titulo rem possideat, alioquin iudex Ecclesiasticus per talem generalem citationem ad sese omnes causas traheret. Vide ibi, quia auctorem nostrum citat. d. numer. 28. Idem Lanfrancus meminit in Clem. dispendiosam. numer. 5. ubi praxim & formam citandi docet. Mattheus Boys Doctor.

119. Quando lis magno tempore duravit inter aliquos, & est adeo intricata, quod de facili extricari non potest, nam tunc iudex potest compellere partes ad concordiam, licet causa sit civilis per tex. in cap. placuit. 90 distinct. de quo facit festum Antho. & Imol. in cap. 1. de mutu. pe. & Sicul. in cap. 1. de treu. & pa. & in cap. cum inter. R. 3. colum. de elect. & in cap. fin. 3. no. de mayo. & obe. & in cap. cum pridem de pac.

Et in cap. novit. 3. col. de judi. Paul. & Alex. in l. quidam existimaverunt. ff. si certum pe. Ludo. Ro. in l. 2. ff. sol. ma. & Alexan. in l. 1. §. & post. operis ff. de novi. ope. num. 3. colum. & Ludo. & Alex. in l. si quis mihi bona. & juxta ff. de dam. infe. Quæ Feli. in rubri. de treu. & pace. dicit esse ponderanda, quia iste est casus, in quo Episcopus potest coercere Laicos: nam dicitur in alle. cap. placuit. quicunque odio, aut longinqua inter se lite dissenserint, & ad pacem diuturna oblatione nequiverint, à sacerdotibus civitatis primitus arguantur, qui si inimicitias deponere perniciofa intentione noluerint, de Ecclesie coetu justissima excommunicatione pellantur. Certum est autem, quod delictum excommunicatione dignum est fori Ecclesiastici. Sicut, in cap. cum sit generale. 4. colum. de foro competen. & inferius §. domina concedente dicitur,

Et ideò videtur, quod Episcopus mortaliter peccet, non intromittens se per censuram ad pacificandos cives cum scandalo dissentientes, quia licet alius non obvians delicto non peccet, ut delinquens, fallit tamen in prælato. Sicut, in cap. quantitate. de senten. excom. & negligentia in prælato, est peccatum mortale, etiam in concernentibus pacem, in cap. 1. de treu. & pa. & ibi Sicut in 2. no. Et quod negligentia in revocando discordes ad concordiam sit peccatum mortale, in prælato est gloss. sing. in §. criminis alias incipit Eademum. in ver. neglexerit. 25. dist. licet in alio sit veniale, ut ibi. Et dicit Sicut. in cap. 1. de offi. ordi. quod Episcopus debet excommunicare & interdicerere cives expellentes alios injustè ex civitate, & dicit Bald. in l. 2. §. quies. ff. de offic. præfett. ur. quod officialis videns rixantes, & non se interpo-

H h

neus

456 DE POTESTATE SÆCUL

hens cum possit , potest ob hoc ab officio remo-
veri : ita Feli. ubi supra

54

120. si Laicus fuerit absolutus vel punitus in fo-
ro temporali de crimine , quod est etiam puni-
bile in Laicum , secundum jus canonicum pote-
rit absolutionē tali vel punitione nonobstante ,
per iudicem Ecclesiasticum puniri vel absolvi secun-
dum *Bal. in l. placet. de sacrosan. Eccle.* dicen-
tem , quod pœna spiritualis non tollit temporalem
nec converso. idem *Bal. in l. si quis in hoc genus. C. de Epis. & Cle. Pe. de Anch. in regula juris Eccl. que 27. col. ver. 9. queritur* , dicens *Bal.* ita con-
sultuisse : quamvis *Bal.* non decidat in *l. 1. C. de sum. Trin. Ad cap. si. de exce. lib. 6. Feli. in cap. de his de accu. ver. 12. respondet* , dicens quod loquitur in sententia lata in causa civili , non autem in criminali , de quo dictum est ulterius ad ea quæ latissimè ponit *Sicu. in cap. tue. ult. col. de procur. ubi pro ista conclusione alle. tex. in cap. felicis §. per hoc de pœnis lib. 6. idem no. Sicus in cap. de cau. pen. col. de offi. dele. idem Sicus. & Imo. in cap. 1. de offi. ordi. per Pe. de Anch. Zaba. & Ana. in cap. 2. de adul. per ana. cap. qualiter & quando §. ad corrigendos 8. col. de accus. Barr. in l. nemo martyres. C. de sacros. Eccle. Adde tu. Fran. Arc. in alleg. cap. de his gl. Domini. in alie. §. per hoc & idem Sicus. in cap. cum sit generale. in 2. no. quæ omnia faciunt ad id , quod scripsi supra in 4. reg. fallen. 2. vel quod abolitio seu remissio , quam Rex concedit clericis , non potest eisdem prodesse ad hoc , ut non puniantur per eorum Episcopum , pro crimine remisso seu abolito per regem , super quo puncto , vide remissiones quas ponit *Felinus in cap. cum sit gene-**

rale.

rale 5. col. ubi finaliter dicit, quod solitus est tenere distinctionem, quam ponit *Sicu. in cap. hinc. de proou.*

121. Clericus vel Ecclesia potest agere contra Laicum conditione *cap. reimpegranda. coram iudice Ecclesiastico*: nam ille canon inducit speciale privilegium Ecclesie, ut no. *Cald. in cap. cum ad sedem. de resti. spol.* ita concludit *Sicu. in cap. cum sit generale 6. col. de foro compe.* allegans predictum *Cald. & gloss. no. in cap. cum dilectus quod me. cau. qua est pe.* quam dicit ibidem esse menti tenendam, & nescire alibi. Mihi videtur quod alia ratio posset etiam assignari, quia omnis conditio ex lege est actio personalis, ut *inst. de actio. §. sic itaque ver. appellamus*, modo clerici super actionibus personalibus contra Laicos agere solet coram Ecclesiastico iudice, ergo &c. Et ista ratione videretur idem dicendum si ageretur conditione, ex *cap. sape. de resti. spo.* aut aliis conditionibus, qua pro recuperanda possessione proponi de iure possunt, dubito tamen quod iudices temporales huiusmodi regni nequaquam id tolerarent per ea qua scripsi supra in 2. regulae fallen. 24.

122. Clericus vel Ecclesia potest agere contra Laicum interdicto uti possidetis, si dicat se turbari per Laicum, & hoc coram iudice Ecclesiastico, ita firmat *Sicul. in alleg. cap. cum sit generale. 6. col.* dicens *Lap.* ita tenuisse alle. li. quia ex huiusmodi turbatione inducitur injuria, violentia, & molestia, pro quibus qualitatibus potest agi coram Ecclesiastico iudice, & istud dicit simpliciter esse tenendum: quanquam *Auth.* istud aliter voluerit limitare *in cap. se Cle. eo. tit. & pro*

H h 2

hu-

458 DE POTESTAT. SECUL.

hujusmodi dicto secundum eundem Sicul. est bonus text. in cap. licet de probat. & cap. conquestus de foro compet. & ibi Sicul. in 3. no. idem Fely. in alleg. cap. cum sit. 2. col. veruntamen sicut dixi in §. precedenti, vix hoc admitterent iudices seculares hujusmodi regni propter scripta ubi supra, de spoliatore Laico, an possit coram Ecclesiastico iudice conveniri ad instantiam Clerici dictum est supra in hujus tit. §. 39.

123. ubicunque allegatur fraus adhibita in factis Ecclesiæ, procedit *præalle. cap. cum sit generale*: ut vel Ecclesia sibi vendicat jurisdictionem in Laicum, ita Inno. Sicul. Fely. & doct. in eo. cap. alleg. Lapum alleg. 59. dicentem, quod de fraude Clerici vel Prælati ementis de bonis Ecclesiæ prædium, & facientis instrumentum confici & retineri sub nomine consanguinei, & amici sui, aut alterius tertii cognoscet Ecclesia, quia isti fraudantes Ecclesiam, dicuntur malefactores Ecclesiæ, pro quo Sicul. alleg. tex. & ibi doct. in cap. inquirendum de peculio. Cleric. Item tales fraudantes Ecclesiam, anathematizantur 12. qu. 2. cap. quicumque. & cap. Apostolicos. ergo spectat jurisdictio ad Ecclesiam, quia excommunicatio infligitur propter causam Ecclesiæ subjectam 30. dist. si qua. cap. quicumque, & quod no. Ioan. An. in regula. Ea quæ fiunt à iudice, de reg. jur. lib. 6. in Mercuriali, & ita refert Sicul. tenere Lapum, ubi supra.

124. ubicunque reperitur iudicem Ecclesiasticum posse per Laicum excommunicare, ex hoc concluditur, jurisdictio sua: ita Lapus alleg.

le 59. tenent Sicul. & Feli. *in allegat. cap. cum sit generale*, quod idem Sicul. corroborat, sit excommunicatio. *cap. pœna* & *sacro de san. excomm.* qua nulla pœna major reperitur in Ecclesia Dei 24 qu. 3. corripiantur, & pœna non est alicui infligenda, nisi per judicem 23 qu. 2. §. 1. Item fieri non debet sine causæ cognitione 11 qu. 1. *cap. nemo. de sen. excom. cap. 1. lib. 6.* & per solum judicem *in cap. 1. præalleg.* ubi ter repetitur verbum *judex. fa. cap. novit. de judi.* Ex quibus verificatur conclusio supradicta.

125. Episcopus contra quemcunque etiam Laicum potest de omni crimine inquirere respectu pœnitentiæ imponendæ, ita Io. An. *in cap. ad nostram. 2. super glo. 2. de jurejur.* ita intelligens. *cap. 2. de offic. ordi.* & est *bo. gl. in cap. 1. 6. q. 1.* ita secundum Felin. *in alleg. cap. cum sit. 4. col.* potest intelligi, quod not. *Domi. in cap. 2. in fi. 1. col. de consti. in 6.* dicens, quod ad evitacionem peccati potest Episcopus statuere etiam contra Laicos de omni crimine. Adde hic quæ scripli supra in hujus tit. §. 3. & 38.

126. Vacante principatu non recognoscen- te superiorem Papa succedit, ita Felin. *in cap. licet ex suscepto. 1. col. de foro compe.* qui allegat *Zochum* idem tenere *in cap. & si necesse. de dona. inter vi. & uxor.* & quamquam Sicul. in allegat, licet teneat quod Imperator succedat casu prædicto nihilominus idem Felin. dicit oppositum esse verius, quod Imò Papa huic statui succedat, quod sic confirmat, horum potestas similis est imperiali. *Barth. in l. hostes. de capti. Sicul. in cap. cum te. de re judi. Bar. in l. infamem. de pu. judi. & in l. acta. §. amplianda ff. de*

460 DE POTESTAT. SECUL.

de re judi. & in l. 1. ff. de postula. omnes. in cap. per venerabilem, per illum tex. qui si. sint legi. sed in imperiali succedit Papa: ut in allega. cap. licet ergo & in ista facit dictum Hosti. in cap. cum Ioannes. de si. instrum. quod à tali statu appellatur ad Papam: ergo in hujus ti. §. 4. idem tenet Anto. ut refert Feli. ubi supra. qui circa si. dicit Cardi. ibidem narrare commune dictum omnium quod vacante imperio Papa succedat in jurisdictione imperiali: est enim hoc turbare jurisdictionem imperialem contra cap. novit. cum simili. ideo expectandus est successor, fallit in causa præalleg. cap. licet. ubi oppressi in iustitia deficiente ultimo capite seculari appellant ad Papam, quia cum appellatio debeat fieri ad superiorem, non est tunc alius superior.

Moderni tamen fatentur non esse jure expressum illud commune dictum, quod tamen tenent allegando Bar. in l. 1. §. denique. ff. de aqua. plu. ar. cui Felin. addit, quod legatus non succedit imperio vacanti, glo. in Cle. pastoralis. in ver. succedimus. de re judi singularis secundum Roma not. 407 incipienti vacanti. imperio. sed quicquid sit est decisum à Io. 22. in extravag. incipien. si fratrum. & coepiscoporum more. ubi inter alia graviter puniuntur omnes, qui prætenderent se vicarios imperij vacantis, cui Papa succedit, pro ut de jure liquidum est, & jampridem inconcusse servatum.

127. Emphiteota potest per Ecclesiasticum judicem compelli ad reficiendum rem emphiteotecariam per tex. in auth. de non alie. aut per mu. re. Eccle. §. scire autem. col. 2. & 3. Et compel-

pelletur conditione illius auth. seu legis aut constitutionis, & sic actione personali ad idem tex. *in auth. de alie. §. emphi. §. si verò quis locator col. 9. ubi Bar. §. in aut. qui rem. C. de sacros. Eccl. pro quo fa. l. si grege. in fi. ff. de le. 1.* ita deciditur per *q. Capellæ. num. 354.*

128 Locorum ordinarii Ecclesiastici per censuram Ecclesiasticam compellere possunt 58
 iusticiarios omnes, & dominos temporales ut permittant damnatis ad mortem si petant ministrari pœnitentiæ sacramentum, consuetudine contraria, quæ potius abusus esse censetur, non obstante, ut *in Cle. 1. de pœni. de remis.* Et sic, si petierint Eucharistiæ sacramentum non debet negari, *glo. in præallegat. Cle. in ver pœnitentiæ movetur. per cap. quod in te. eo. ti.* ubi cui conceditur pœnitentiæ sacramentum, concedi censetur viaticum: idem tenent *Zaba. & Io. de Imo. in præalleg. Cle. de quo in ca. sane, de cele. missa,*

Ad quod facit, quia per iudicem Ecclesiasticum loci ordinarium compelluntur iudices seculares observare jus canonicum, quod ad provisionem animarum statutum est, ut *in cap. fi. de foro compe. libr. 6, cap. fi. de excep. §. cap. licet, de iurejur. §. cap. decernimus, de senten. excommuni. eo. libr. no. Imo Zaba. in præallega. cle. 1. §. dixi supra. in hujus ti. §. 44*

Sed quod supra dictum de viatico non servatur in præsentî regno, nam fuit denegatum domino Ludovico de Lucenburgo Conestabulatio, qui Anno Domini 1475. fuit per curiam parlamenti, eo quod crimen læsæ majestatis in

Regem frequenter commisisse, cum hostibus conspirasse, & fidem, qua reipublicæ obnoxius erat, violasse confessus fuerat, missa tamen coram eo prius celebrata fuit, & panis benedictus oblatus, quem religiosè manducavit, inde ad graviã perductus atque in tabulatum conscendens postquam ad divæ Mariæ templum conversus longiusculam orationem plorans habuisset, à carnifice uno gladij ictu capite punitus est, cadaver autem per cordigeros in ipsorum Ecclesia humatum est decembri mense. die 19 anno prædicto.

A D D E

CRIMINOSUS SUSPENDENDUS
ad Sacramentum admitti debet.

Criminoso, qui suspendi debet sacramentum negari non potest tex. in cap. Quæsitum 13 q. 2. ubi dicitur, quod etiamsi sit aliquis patibulo suspendendus, non tamen ei denegari debet sacra communio. Concordat gloss. in cap. si quis de corpore 26 q. 6. text. in ca. 2. de furtis. in cap. super eo, de heret. in 6. text. in ca. 1. de pœnitent. in Clementinis. Tenet idem Cassan. in consuetud. Burgund. §. de confiscat bonorum, tit. de justitia. nu 5. & Damhauder in prac. Criminal. ca. 150 num 4. facit capit Pœnitentes. distinct. 50 ubi dicitur, quod viaticum Eucharistiæ omnibus in morte positis non sit negandum, etiamsi atrocissima scelera commiserint. Couvaru. in Resolutio. varijs cap. 1. num. 11 Probat idem Franciscus Mar-

Marci decis. 10 li. 2., quod damnatis ad mortem non debeat denegari sacra Eucharistia per jura supra allegata Et hæc vera sunt si damnatus petat quia petentibus nullo modo deneganda est, probat Maranta eleganter In L. Is potest, num. 118 post Practicam suam. Abbas in Capit. Ex parte, de sepultura.

Couarruvias tamen dicit in d. capit. Quod usu & consuetudine receptum sit ne his qui proxime sunt mortis poena afficiendi, & puniendi Sacramentum Eucharistia detur. At ego existimo impium esse quod tali verè poenitenti denegetur viaticum aeternæ salutis. Et contra Couarruviam dico quod non valeat talis consuetudo, quod damnatis ad mortem non detur poenitentia & Eucharistia, ut probat Petrus Ravennas in Rubric. de Poenitent. & remissionibus in Clementinis In Alphabeto suo Iuris Canonici.

Et hoc quoque ex eo juvatur, quod delinquens mori adjudicatus post communionem sacram ad unum diem, duos aut tres adhuc ad supplicium trahi non debeat, sed tam diu expectandum est, ut probat Hostiens. in summa, in tit. de immunitate Ecclesiarum. §. in quantum, num. 11. Idem tradit Apostillator ad Panormitan. in capi. Sanè de celebratione Missarum. Franciscus Marci, decis. 10 num. 4.

Iulius Clarus in qu. penultim. nu. 3. asserit idem de jure, non esse negandum condemnatis sacramentum, & quamvis in quibusdam locis ex con-

suetudine non detur, ut in Gallia atque Hispania, tamen admittit præmissam sententiam, quod uno atque altero die mox decapitari non debeat.

Idem argumentum tradidit Rever. D. Binsfeldius Suffraganeus Trevirensis tract. de confess. maleficiorum in dubio. §. mox in fine, ubi maxime improbat iniquissimi Sacerdotis dictum, qui condemnato corpus Christi petenti respondit: Non est equum dare sanctum canibus. Mattheus Boys Doctor.

129. Iudex Ecclesiasticus punire potest Laicum, qui peccatum in confessione sibi facta per aliquem in articulo necessitatis revelare præsumperit: ita Sicul. in cap. omnis de pe. & re. ultim. col. Clavas. in ver. confessio ultim. §. 2.

59 130. Potest Ecclesia punire piratas, cursarios, & latrunculos maris, & omnes receptatores eorundem, & dantes eisdem auxilium, consilium, vel favorem, & omnes tales in die cænæ per processum curiæ annalem excommunicantur. Et dicitur pirata quicumque in mari deprædatur, nisi habeat justum bellum contra eos quos deprædatur, ita Clavas. in ver. excommunicatio. 5. §. casus. 18 est contra piratas.

60 131. Contra omnes qui in terris suis nova pedagja imponunt, vel prohibita exigunt, tales enim pariter, sicut præcedentes excommunicantur. Sed à sponte solventibus pedagja recipientes excommunicationem non incurrunt secundum gl, & Pau. in Cle. quem admodum. de immu. Ecclie. quia exigere est ab initio ex-

torquere. *Clavas. ubi supra §. casus 19.*

132. Contra impediētes seu invadentes victualia, vel alia ad usum Romanæ Curia, necessaria adducen-
tes, seu ne ad ipsam adducantur, vel deferantur
impediētes, aut perturbantes, & contra defen-
sores talia facientium. ita *Clavas. ubi supra. §. ca-
sus 22.*

133. Contra illos, qui jurisdictionem ordina-
riam vel delegatam non habentes morantes in curia Ro-
mana temeritate propria capiunt, spoliant, & de-
tinent, aut ex proposito deliberato verberare, muti-
lare, vel interficere præsumunt, & qui talia fieri faciunt
seu mandant. *Clavas. ubi supra. §. casus. 23.*

134. Contra omnes, qui se ab obedientia Ro-
māni Pontificis pertinaciter subtrahere, vel quomo-
dolibet recedere præsumunt, & contra dantes auxi-
lium, vel favorem prædictis *Clavas. ubi supra §. ca-
sus. 27.*

135. Contra omnes, qui jurisdictionem ad Ec-
clesiasticas personas pertinentem usurpant per se, vel
per alium, seu alios directè vel indirectè, aut in eis-
dem consilium, auxilium, vel favorem præstare non
verentur. *Clavas. ubi supra. §. 28*

136. Contra omnes mutilantes, vulnerantes, in-
terficiētes, seu capientes, & detinentes, seu de-
prædantes Romipetas & peregrinos ad urbem causa
peregrinationis, & devotionis accedentes, & in ea
morantes vel recedentes, ab ipsa & contra omnes in
his dantes consilium, auxilium, vel favorem. *Clavas. ubi supra §. casus 29.*

137. contra omnes illos, qui per se, vel alium directè vel indirectè sub quocunque titulo, vel colore occupant, detinent, vel hostiliter discurrunt, seu invadunt in totum, seu in partem aliquam urbem, aut alias civitates, vel terras, & loca & jura ad Romanam Ecclesiam spectantia cum adhærentibus, fautoribus, & defensoribus eorum, seu dantibus auxilium, consilium, vel favorem in eisdem. Nam tales & similiter in septem præcedentibus ver. nominati per processum curiæ annalem in die cænæ domini denunciantur excommunicati, & hujusmodi casum ponit *Clava. ubi supra. §. casus 30.*

138. contra omnes exenterantes, vel in frustra dividentes, aut in aquis coquentes, ut carnem ab ossibus evellant, corpora defunctorum, ut alibi tumulanda deferant, nam tales per extravag. *Bonifacius 8. quæ incipit detestanda in titu. de sepul.* sunt excommunicati ipso facto, & non possunt absolvi, nisi per Apostolicam sedem, præterquam in mortis articulo.

Quod tamen procedit tribus concurrentibus, primum, quod ille mortuus sit in terra, ubi viget cultus Christianus, quia si esset mortuus in terra infidelium, non caderet in pœna prædicta faciendo, secundum quod prædicta faciunt cadaveri mortuo, tertium quod faciant animo, ut alibi tumulanda deferant, quia si facerent ex odio vel propter hirurgiam non inciderent in pœnam prædictam secundum *Clava. ubi supra. §. casus 11.*

139. Contra omnes qui libellos famosos aut cau-

cantilenas vel rithmos faciunt, detinent, vel publicant in infamiam status ordinum Minorum & Prædicatorum tales enim excommunicati sunt per extrava. *Alexan. 4. quæ incipit ex alto, sub tit. de privil.* Nec non docentes, vel defensantes, quod præfatorum ordinum fratres non sunt in statu perfectionis, & quod non licet eis de eleemosynis vivere, aut quod non possint prædicare sive confessiones audire de licentia Romani Pontificis prælatorum ordinariorum sine consensu curatorum. Atque pariter facientes violentiam damnabilem in locis prædictis ordinum, nam tales omnes sunt sicut præfertur excommunicati & non possunt absolvi nisi à Sede Apostolica aut conservatoribus prædictorum ordinum præterquam in mortis articulo ita *Clavas. ubi supra §. casus 36. cum duobus sequen.*

140. Contra omnes intrantes monasteria Sanctæ Claræ & Ordinis Prædicatorum, nam tales sunt excommunicati si intrant præterque in casibus per eorum regulam & statuta concessis, ita dicit *Clavas. ubi supra §. casus 39.*

141. Contra omnes Magistros & scholares Bononiæ conducentes hospitia domorum aliorum Magistrorum in lesionem vel impedimentum inhabitantium, nisi prius tempus conductionis sit elapsum, vel nisi de consensu ipsorum magistrorum vel scholarium inquilinorum, tales enim excommunicantur *in cap. de loca.* Et quanquam communiter teneatur, quod ista constitutio sit localis, Hosti. tamen tenet, quod est generalis ad omnia studia, quæ sunt sub dominio Papæ: pro quo gloss. *in leg. ne cui. C. loca.* quod

loca. quod Clavas. dicit esse tutius per proli-
gum in ver. Doctoribus & scholaribus Bononie
commoran. quia comprehenduntur etiam alibi
existentes, ita Clavas. in ver. excommunicatio.
7. §. casus 4.

142. Contra omnes qui vocati ad dirigen-
das Moniales, electionibus non abstinentes ab
his per quæ inter eas super faciendis electioni-
bus ipsis oriri posset discordia vel exorta nutri-
ri, nam tales ipso facto sunt excommunicati,
ut in cap. indemnitatibus §. postremo de ele. lib. 6.
ubi Gemi. quod prædicta pœna non habet lo-
cum in his qui non sunt vocati ad dirigendam
electionem, licet nutriant discordiam. Et ista
pœna non solum habet locum in electionibus
Monialium, sed etiam in his quæ non re-
nunciant proprio, sed vivunt sicut canonici
sæculares in sæcularibus Ecclesiis, ita Clavas.
ubi supra §. casus 16.

143. Contra eos qui procurant ut conserva-
tores sibi dati se intromittant de aliis, quam de
manifestis injuriis, quia tales ipso jure sunt ex-
communicati, ut in cap. hac constitutione. §. ut au-
tem, de offi. deleg. lib. 6.

144. Contra illos qui fingunt causam vel fa-
ciunt fraudem ut judex personaliter vadat ad
mulierem pro testimonio ipsius capiendo, nam
tales fictores vel fraudatores ipso jure sunt ex-
communicati, ut in cap. mulieres de judi. lib. 6.

145. Contra eos novum ordinem aut religio-
nem invenientes vel habitum novæ religionis
assumentes ut cum aliis similiter vivant, quia
tales sunt excommunicati in cap. unico de reli-
domi. lib. 6.

IN ECCLESIASTICOS. 469

146. Contra omnes recipientes res ecclesiasticas alienatas in casibus à jure non concessis, nam tales per extrava. Paul. 2. positam super *ti. de re. ec. non alie. sunt excommunicati.*

147. Vbi auctoritas præstanda est in actibus spiritualibus gerendis cum minore judex Ecclesiasticus habet illam interponere, & non judex sæcularis gl. & Domi. in cap. *si annum de judi. lib. 6. super verbo ejusdem.*

148. Quando pater vult emancipare filium clericum, & dare sibi partem hoc fieri potest coram ecclesiastico judice vel sæculari, ita Domi. ubi supra in §. *si vero. 2. col.*

149. Ad judicem ecclesiasticum pertinet cogere judicem sæcularem ut liberet quemcunque captivum, quem in carcere injuste detinet no. & plenius Host. & lo. An. in cap. *exposita de arb. & Lu. de Penna in l. nemo carcerem. 3. col. C. de exacto. tribu. lib. 10.*

ADDITIO.

Casus, quibus Ecclesiasticus cognoscit contra laicum, sunt sacrilegium, Rapina bonorum Ecclesiasticorum, Simonia, Perjurium, Adulterium, Sodomia, Crimen falsi in literis Apostolicis, Assassinij, fracte pacis, sacrilegij, & alijs quos refert Capra in reg. sive conclusionibus communibus, reg. 4.

Hostiensis titu. de foro competenti in summa sua numer. 11 §. Ex præmissis, refert hos sequentes. 29 casus cum hac Regula.

Laicus

470 DE POTESTATE SÆCUL.

Laicus de stricto jure non tenetur respondere, nisi coram laico suo iudice.

- 1 Fallit in his que pertinent ad forum Ecclesiasticum ut in causa servorum & Rusticorum Ecclesiæ.
- 2 In causis pœnitentium.
- 3 Item libertorum, Pupillorum, Viduarum, & de helium personarum.
- 4 In peregrinis, Mercatoribus, Agricultoribus & navigantibus.
- 5 Item cum agitur de Feudis.
- 6 Item in curia Romana Clericus contra laicum impetrat indistinctè.
- 7 Item invasores locorum, Ecclesiarum, vel Raptores, seu Malefactores possunt convenire Clerici sub quo maluerint Iudice.
- 8 Quando Iudex secularis justitiam reddere negligit, vel suspectus est, vel subditum ledit, cognoscit Episcopus.
- 9 In crimine sacrilegij vel quasi.
10. Usurarum.
- 11 Heresis. 12 Simonia.
- 13 Excommunicationis. 14 Perjurij.
- 15 Adulterij. 16 Fornicationis.
- 17 Matrimonij. 18 Nativitatis.
- 19 Iuris Patronatus 20 Decimarum.
- 21 Rapina.
- 22 Quando favor personæ & causæ simul concurrunt, Ecclesia cognoscit.
- 23 Si quid ambiguum inter Iudices oriatur, ad Eccle-

Ecclesiasticum iudicem recurrendum est.

- 24 *Quando agitur de fide.*
 25 *Si in modum denunciationis agitur.*
 26 *Ratione peccati & pacis intromittit se Ecclesia de qualibet causa.*
 27 *Ratione connexitatis, ut in dote.*
 28 *In pœna apposita in Matrimonio.*
 29 *Quando ordinarius recusatur.*

De his vide latius Hostiensem, in summa titu. de foro competenti. §. Ex præmissis, ubi præmissos casus comprehendit his versibus.

*Hereticus, simon, fœnus, perjurus, adulter.
 Pax, privilegium, violentus, sacrilegusque.
 Si vacat Imperium, si negliget, ambigit, aut sit.
 Suspectus Judex, si subdita terra, vel usus.
 Rusticus, & servus, peregrinus, feuda, viator.
 Si quis pœniteat, miser omnis, causaque mixta.
 Si denunciat Ecclesia, qui iudicat ipsa.*

Et Maranta in suo speculo distinct. II tradidit ex præmissis casibus 25. Casus quibus Ecclesiasticus super personis & rebus laicorum cognoscere potest. Has additiunculas & remissiones benevole Lector, boni consulas, & si quid erratum sit candidè corrigas, tempus, enim revidendæ vel relegendæ datum non fuit. Mattheus Boys Doctor.